

XUDAFƏRİN

“Xudafərin harayından qalan mən!..”

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 9-10 (6845-6846) 21 iyun 2021-ci il Cəbrayıl RİH-nin qəzeti

15 İyun Milli Qurtuluş Günüdür 26 İyun - Azərbaycanın Silahlı Qüvvələr Günüdür

Ümummilli Lider Heydər Əliyev: "Bizim ən böyük vəzifəmiz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, saxlamaq, möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək və onu əbədi etməkdir"

Azərbaycan - Türkiyə: dostluğun, qardaşlığın, birliyin təntənəsi

İyunun 15-de Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycana rəsmi səfərə gəlib.

Həmin gün Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Bakıdan Şuşa şəhərinə yola düşüb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı və xanımı Əmine Ərdoğanı Füzuli rayonunda qarşıladı.

Sonra qonaqlar Şuşaya yola düşüb. Həmin gün Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Şuşada rəsmi qarşılışma mərasimi keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Şuşada Bakının Azadlıq meydanında Qələbəye həsr olunmuş Zəfər paradi keçirdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham

baş direktoru Lutfi Haluk Bayraktara "Qarabağ" ordeni təqdim etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, birinci xanım Əmine Ərdoğan Şuşada Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Natəvan, Bülbül və Üzeyir Hacıbəylinin heykəlləri önüne gəldilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiye Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi" ni imzalayıblar.

Şuşa Bəyannaməsini Prezident İlham Əliyev və Türkiye Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan birgə nahar ediblər.

Şuşa Bəyannaməsinin imzalanmasından sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiye Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan mətbuatla birgə bəyanatlarla çıxış ediblər.

Qonaqlar Şuşada "Xan qızı" bulağında olub, şəhəri gəziblər.

Şuşada Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı Mehriban Əliyevanın Türkiye Respublikasının birinci xanımı Əmine Ərdoğan ile görüşü olub.

Şuşada Heydər Əliyev Fondu-nun təşkilatçılığı ilə "Musiqi irsi və Qarabağ atları Cıdır düzündə" adlı musiqili kompozisiya təqdim edilib.

Şuşada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiye Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan birgə nahar ediblər.

Türkiyənin Azərbaycana verdiyi siyasi və mənəvi dəstək hər bir Azərbaycan vətəndaşını qururlandırır

Ölkələrimiz arasında tarixi dostluq, qarşılıqlı etimad, səmimi münasibətlər, yüksək səviyyəli əməkdaşlıq əsasında qurulan əlaqələr daim möhkəmlənməkdədir. Azərbaycan 1991-ci ildə müstəqilliyini eldə etdiğindən sonra bütün sahələrdə dost və qardaş ölkə olan Türkiyə ilə əlaqələr davamlı olaraq yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Xalqlarımızın eyni soykökünə, dilə, dine, mədəniyyətə və bir çox digər qarşılıqlı bağlarla malik olması bu iki ölkəni həmişə bir-birinə doğma edib, sevincli, kədərli günlərdə də biri digərinin yanında olub. Ulu önder Heydər Əliyevin bir millet, iki dövlət olaraq xarakterizə etdiyi Azərbaycan-Türkiyə dövlətləri arasındakı münasibətlər bu gün hər iki ölkə rəhbərliyi tərəfindən həyata keçirilən düzgün, məqsədönlü siyasetin məntiqi nəticəsi olaraq daha yüksək səviyyəyə çatmadı-

dadır. Əliyevin dəvəti ilə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan iştirak etdi. Dövlət başçımız ölkələrimiz arasında dostluq, qardaşlıq münasibətlərindən, 44 günlük mühabibədə Türkiyənin Azərbaycanın en böyük dəstəkçisi olduğunu qeyd edərək bildirmişdi ki, Vətən mühabibəsinin ilk günlərindən, da-ha doğrusu, ilk saatlarından biz Türkiyənin dəstəyini hiss edirdik. Türkiyənin Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilk saatlardan Azərbaycanın haqq işinə öz dəstəyini verdi. Onun açıq, birmənalı və sərt açıqlamaları Azərbaycan xalqını çox sevindirdi. Menim qardaşım demişdir ki, bu mühabibədə Azərbaycan haqlıdır, demişdir ki, Azərbaycan tek deyil və Türkiyə hər zaman Azərbaycanın yanındadır. Bu, birliyimizin, qardaşlığımızın təzahürüdür. Türkiyənin Azərbaycana verdiyi siyasi və mənəvi dəstək hər bir Azərbaycan vətəndaşını qururlandırır, sevindirir. Bu gün biz birlikdə Zəfər parada iştirak edərək, bir daha bizim birliyimizi həm xalqlarımıza, eyni zamanda, bütün dünyaya göstəririk. Daha sonra Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da çıxış edərək Azərbaycanın hər zaman yanında olduğunu qeyd edərək bildirmişdir ki, hörmətlə Qardaşım, ezziz Azərbaycan xalqı. Türkiyə Azərbaycanın apardığı mübarizəyə ilk günlərdə bütün qurum və təşkilatları ilə dəstək vermiş, bütün imkanları ilə azərbaycanlı qardaşlarının yanında olmuşdur.

Türkiyə və Azərbaycan arasında əlaqələrin gücləndirilməsi Qafqaz bölgəsində sabitliyin təmin edilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı və möhkəmləməsi regionun inkişafına, sabitliyinə və təhlükəsizliyinə mühüm töhfələr verir. Ölkələrimiz arasında qardaşlıq və dostluq münasibətləri bundan sonra da durmadan inkişaf edəcək və möhkəmlənəcək.

Kitab sərgisi keçirilmişdir

mək, kitaba maraq və sevgi aşılamaq, onları kitabxanalara cəlb etmək və asudə vaxtlarını kitab oxuyaraq daha səmərəli kecirmələrinə destek olmaqdır.

Sərginin keçirildiyi müddət ərzində xeyli sayıda oxucu sərgidə nümayiş olunan yerli və xarici ədəbiyyatla tanış olub, maraq da irələrinə uyğun kitablara abunə

Cəbrayıllı rayon Mərkəzi Kitabxanasında Nizami Gəncəvinin 880 illiyi ilə əlaqədar "Böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri-Nizami Gəncəvi" adlı kitab sərgisi keçirilmişdir. Tədbirdə Cəbrayıllı rayon İcra Hakimiyətinin başçısı Kamal Həsənov, ümumtəhsil məktəblərinin kollektivləri, gənclər və ictimaiyyət nümayən-

yazılırlar.

Sərgidə Böyük Mərcanlı kənd Uşaq İncəsənet məktəbinin xanəndələrinin və X.Rüstəmov adına Yuxarı Mərcanlı kənd tam orta məktəbinin şagirdlərinin ifasında Nizami Gəncəvinin şerlərindən ibarət musiqili-ədəbi kompozisiya nümayiş etdirilmişdir. Şairin sözlərinə yazılmış "Sənsiz" romansının sədaları altında kitab sərgisi yekunlaşdı.

***

Qeyd edək ki, Nizami Gəncəvinin 880 illiyi ilə bağlı Böyük Mərcanlı kənd uşaq İncəsənet məktəbində də mədəni-kültəvi tədbir keçirildi.

"XUDAFƏRİN"

dələri iştirak etmişlər. Kitabxana qarşısında təşkil edilmiş sərgidə Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığını eks etdirən kitablar nümayiş olunub. Kitabxana fondu na yeni daxil edilmiş bir sıra nəşrlər, bir-birindən maraqlı əsərlər də sərgilənib. Sərginin təşkil edilməsində əsas məqsəd yetişməkdə olan genç nəsə Nizami Gəncəvinin zəngin irləini təbliğ et-

Rəsm müsabiqəsi: "Müstəqilliyimiz əbədidir"

dər Heydər Əliyevin "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dönməzdür, sarsılmazdır" fikrini sitat gətirərək müstəqilliyimizin əbədi olacağına əminliyini vurğuladı.

Tədbirdə Cəbrayıllı Rayon Təhsil Şöbəsinin müdürü Zəmiq Qurbanov çıxış edərək tədbir isti-

Cəbrayıllı Rayon Gənclər və idman idaresi və Rayon Təhsil Şöbəsinin birgə təşkilatçılığı ilə 28 May Respublika Günü münasibətilə rayonun ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri arasında "Müstəqilliyimiz əbədidir" adlı rəsm müsabiqəsi keçirilmişdir. Uşaqlar və yeniyetmələrdə vətənpərvərlik, dövlətçilik ənənələrinə sadıqlik hissələrinin aşılması, zövq və yaradıcılıq duyğularının formalaşdırılması, habelə böyümekdə olan nəslin rəssamlıq sənətinə marağının stimullaşdırılması məqsədi ilə keçirilən müsabiqədə rayonumuzun 41 ümumtəhsil məktəbindən 2 yaş (13-14, 15-16) qrupu üzrə təşkilat komitəsinə 41 rəsm təqdim olunmuşdur.

Bu münasibətlə beşinci qəsəbədə fəaliyyət göstərən 10 nömrəli tam orta məktəbdə baş tutan tədbiri giriş sözü ilə Cəbrayıllı Rayon İcra Hakimiyəti başçısının müavini Fəridə İbayeva açdı. O, tədbir iştirakçılarını müstəqillik bayramı münasibətilə təbrik edərək müstəqillik tariximizə qisa nəzər saldı. Rusiya işğalından sonra 1991-ci ilde müstəqilliyimizin yenidən bərpə olunduğunu və ilk illərin xalqımız üçün çətin keçdiyini qeyd etdi. Daha sonra Fəridə xanım Ulu Ön-

rakçılarını Respublika Günü münasibətilə təbrik etdi və müsabiqə haqqında məlumat verdi. Qeyd etdi ki, Rayon Təhsil Şöbəsi tərəfindən yaradılmış münsiflər heyətinin qərarı ilə 5 şagird qalib elan edilmişdir (1 şagird 1 yer, 1 şagird II yer, 3 şagird III yer).

"Xudafərin" qəzetinin baş redaktor müavini Hidayət Səfərli, münsiflər heyəti adından Əziz Məmmədov, Gənclər və idman idaresinin rəisi Emil Məstəliyev çıxışlarında qalibləri təbrik etdilər.

Təqdim olunan rəsmələr içərisindən hər yaşı qrupundan 5 şagird qalib elan edilərək Gənclər və idman idaresinin və Təhsil Şöbəsinin Fəxri fərمانları, iştirakçılar isə təşəkkürnamələr ilə təltif olundular.

"XUDAFƏRİN"

"XUDAFƏRİN"-90

Mənim sevimli qəzeti

Desəm ki, indiki günlərimizdə ölkə mətbuatında özünəməxsus yeri olan "Xudafərin" ("Kolxoççu") qəzeti mənim ədəbi yaradıcılığımın canlı şahidlərindən biridir, yəqin ki, səmimiyyətime şübhə etməzsınız. Beləcə buna görə de zaman-zaman ədəbi yaradıcılıq yolumun adətən biləcisinə çevrilən çeşidiyle bilərək ki, çəkdiyim zəhmətin müqabilində kimdənse nə pul, nə də qonaqlıq-filan umma-mışam. Yəqin ki, bəle etmiş olsaydım, o vaxtlar hər addimimi izleyən bəzi bədxah qələm "dostlarım" at kimi üzüme dirlər, "torbamı" asanlıqla tikə bildirlər. Yadimdardır, bir dəfə rehmetlik Sirac Rüstəmov dedi ki: "İsmayıll müəllim, sənin atdırığın addimları nəzərdə saxlasam da, hələ indiyən tek bir cərə nəfərdən eşitməmişəm ki, qələmə alındıq yaziya görə kimdənse umacağın olub. Kaş mənim əməkdaşlarının bəzilərinin də nəfsləri səndə olduğu kim tox olaydı..." Həmin vaxt Sirac mülliime demidişim: "Telman Hüseynovdan və Soltanlı kəndindən olan bir üzümü xanımdan yazdım yazılar görə, Əfsər Əmi (O vaxtki Səmed Vurğun adına kolxozon sədri, Allah rəhmət eləsin!) öz evində mənə qonaqlıq verib..."

Sirac müəllim təbəssümə üzüme baxıb dedi; "Xəberim var, səni o qonaqlığa zorla çəkib aparıblar. Əfsər özü mənə deyib"...

Yaxşı yadimdardır, ilk dəfə qəzeti redaksiyasına 03 may 1963-cü ildə qədəm qoymuşdum-o vaxt tehsil aldığım institutun ikinci kurs telebəsi idim-Gənc (keçmiş Kirovabad) şəhərində keçirilən bir may paradından sonra 3-4 günlüyü kəndimizə qayıtmış, ertəsi gün rayon mərkəzinə-redaksiyaya getmişdim. Çəkine-çəkine-(o vaxtki gənclər xas olan utancaqlı hissə məndə qədərindən da artıq idi)-redaksiyanın açıq qapısından keçib içəri girəndə, iş otaqlarının birində yazı masası arxasında əyləşən sərriyanız bir kişiye salım verib qəzətəcək gətirdiyimi bildirdim və məktəbli dəffətən bir vərəqində olan yazımı ona-Ədil müəllimə təqdim etdim. Şəiri oxuyub: "Xoşuma geldi, esl 9 May Qələbə Gününe layiq şeirdir"-dedi...

Beləliklə, mənim mətbuatda ilk addimim "Kolxoççu" qəzetiindən, aşağıda diqqətinizə təqdim etdiyim "İşıqlar" adlı şeirimlə başladı:

Tufan qopdu, hər yanda
Yanan işıqlar söndü.

Qaranlıq birce anda
Təzədən geri döndü.

Zülmət ayaq açanda
Kədərin üzü güldü.

Anamın kipriyindən
Bir damla yaş süzüldü.

Öpüb nəm gözlərindən,
Dedim: - Söylə ana can,

Qelbini qüssə alıd
Niye qopanda tufan?

Dedi: -Oğul, yadına
Çox ağır günler düşdü.

Həmin vaxtlar gözümüzün
Qabağından ötüşdü.

Həli başqaydı o vaxt,
Səksəkeliydi insan.

Sönmüş idi çırqlar,

Qara geymişdi hər yan.

Duman kimi çökmüşdü
Üzümüze kədər-qəm.

Təbiet de almışdı
Yetimtək mehzun görkəm.

İndi işıq sənəndə,
Xatırladım o ili.

Bir də işığımızı
Keçirməsin hər yeli!..

9 may, 1963

Mətbuat aləmində ilk dəfə "boy göstərən" bu şeirimin qədəmləri sayılı oldu. Tələbəlik illərimdə "Bənna" və "Anamın saçları" adlı şeirlərim o vaxtki "Kirovabad kommunisti"ndə (noyabr, 1963), "Söyüd" adlı şeirim "Ədəbiyyat və incəsənet"də (iyun, 1964), "Şimşək" adlı şeirim isə "Azərbaycan" jurnalında (mart, 1965) dərc olundu...

Sonralar ayrı-ayrı illərdə çeşidli adalar altında nəşr olunan qəzetlərin demək olar ki, hamisində (rus dilli qəzetlər istisna olmaqla) yüzlərlə şeirim, publisistik yazılırm dərc olunsa da, rayonumuzun qəzetiində dərc olunan ilk şeirimin sevincini döndə-döne yaşamışam...

"Xudafərin" qəzeti mənim həmşair, həm də jurnalist kimi püxtələşməyimdə böyük rol oynayıb. 1970-1989-cu illər aralığında qəzətde işıq üzü görən öncəklərinin də oxucular tərəfindən hərəkətə qarşılandığını bu gün 50-dən artıq

yaşı olan cəbrayıllilar da, qəzetiñ həyatda olan əməkdaşları da təsdiq edə bilərlər. Mənim sevimli "Xudafərin"im mənənə gözütoxluğun söz halallığını da təlqin edib. Həm ulu Tanrı, həm də o uzaq illərdə barələrində yazı yazdığım insanlar təsdiqleyə bilərlər ki, çəkdiyim zəhmətin müqabilində kimdənse nə pul, nə də qonaqlıq-filan umma-mışam. Yəqin ki, bəle etmiş olsaydım, o vaxtlar hər addimimi izleyən bəzi bədxah qələm "dostlarım" at kimi üzüme dirlər, "torbamı" asanlıqla tikə bildirlər. Yadimdardır, bir dəfə rehmetlik Sirac Rüstəmov dedi ki: "İsmayıll müəllim, sənin atdırığın addimları nəzərdə saxlasam da, hələ indiyən tek bir cərə nəfərdən eşitməmişəm ki, qələmə alındıq yaziya görə kimdənse umacağın olub. Kaş mənim əməkdaşlarının bəzilərinin də nəfsləri səndə olduğu kim tox olaydı..." Həmin vaxt Sirac mülliime demidişim: "Telman Hüseynovdan və Soltanlı kəndindən olan bir üzümü xanımdan yazdım yazılar görə, Əfsər Əmi (O vaxtki Səmed Vurğun adına kolxozon sədri, Allah rəhmət eləsin!) öz evində mənə qonaqlıq verib..."

Sirac müəllim təbəssümə üzüme baxıb dedi; "Xəberim var, səni o qonaqlığa zorla çəkib aparıblar. Əfsər özü mənə deyib"...

Yeri gəlmışken deyim ki, Mingeçevir qəzetiñ işlədiyim 26 il ərzində də kiminsə əlinə, cibinə göz dikməmiş, şəxsən özüme-Cəbrayıllı camaatına məxsus leyaqət hissini qoruyub saxlamışam...

İller boyu ədəbi fəaliyyətimdə "tramplin" roluñ oynayan "Xudafərin"ə, orada işləyən bir çox insana vəfa-əhtiram borcum var. Sirac Rüstəmovun, Ədi Şərifovun, Seyfəddin Əliyevin, Əmir Abbasovun, Afer Əhmədovun, Telman Aslanovun, Barat Mirkisiyevin (Allah hamisina rəhmət eləsin!), Əli Rza Xələflinin, Sərməst Seyidəliyevin, Tənzilə Camalovanın, Güllər Əliyevanın (makinacı) 1985-1989-cu illərdə qəzətə rəhbərlik edən Hafiz Hüseynovun boynumda böyük haqq-sayıları olub.

Təkəcə mənə yox, ümumilikdə Cəbrayıllı camaatına doğma-əziz olan bu qəzət rayonumuzun ədəbi məhitiñin formalasmasında da böyük rol oynayıb. 1978-ci ilin yanvar ayından tətəlimiz işgal edildiyi ilə kimi rəhbərlik etdiyim "Ümid" Ədəbi Klubunu "Xudafərin" qəzeti də bağının başına basıb. Elə bu məqəmdən deyim ki, ədəbi məclis rayon komsomol komitəsinin bürü qərari ilə yaradılmışdı və həmin vaxtlar rayonun gənclər təşkilatına Heyran Kalbəliyə rəhbərlik edirdi. Sonrakı dönlərde onu Vəqif Hüseynov, Ələddin Məmmədov və Adil Şərifov əvəz etsələr də, yazarlarımıza bəslənilən xoş münasibət qalmağı iddi. Hər ayın 14-də, saat 11-də "Ümid" in ədəbi məşqələlərində oxunub bəyənilən yazılar adəten qəzətin növbəti sayında dərc edildi. Yaxşı yadimdardır, rəhmətlik Seyfəddin Əliyev "Ümid" in klişesini Bakıda hazırlanıb, gətirəndən sonra yazılar səhifəde bu emblem altında yer alırdı. Qəzətde demək olar ki, zəif şeirə və ya hekayəye yox idi. Bəyənilən yazıları mən özüm redaksiyaya təqdim edir, Ələrrə Xələflinin və ədəbi zövqü şübhə doğurmayan bir neçə əməkdaşın dəstəyi ilə dərc olunurdu.

Həmin illərdə qəzətə yer alan şeirlərin bir qismindən mənim təqdimatımla "Azərbaycan gəncləri", "Sovet kəndi", "Azərbaycan müəllimi" qəzətlerində, "Müxbir", "Azərbaycan təbəeti", "Ulduz", "Kənd həyatı", "Təşviqatçı" jurnallarında dərc edilmiş də yuxarıda dediklərimi təsdiq edir. Dediym ki, illərdə rayonumuzda yeni ədəbi nəsil yetişməkdə idi. Mənim kimi, Hüseyn Əfəndi, Nəriman Hüseynov, Çərkəz Məcid, Vahid

Dağtumaslı, Böyükki Heydərli, Əziz Musa (Allah hamisina rəhmət eləsin), Ələrza Xələfli, Əjdər Yunus, Mirzə Mirimov, Qorxmaz Abdullayev, Hürriyyət Məmmədov, Əlisahib İsrafilov, Fərzalı Abbasəlioğlu, Tariyel Abbasov, Valeh Heydərov, Şakir Albalyev, Tamilla Quliyeva, Hidayət Səfərov, Kəmale Həsənov... da ilə dəfə "Xudafərin"den pərvəzənlərmişdilər.

Ötən yüzilliyin seksəninci illərinin sonlarına yaxın xalqımızın müstəqillik və azadlıq uğrunda mübarizəsinə qoşulan qələm dəstələr 1988-1989-cu illerde rayon mərkəzində və arabir Xudafərin körpüllerinin qarşısında keçirilən və adətən mənim aparıcısı olğudum mitinqlərdə də mübarizə dəstələr Fuad Quliyev, Hürriyyət Məmmədov, Mehəmməd Qurbanov

Yaxşı ki, həsrətin vüsali varmış...

(Doğma Cəbrayıl torpağında düşüncələrim)

İyirmi yeddi ildən artıq həsrətində olduğun yurda qovuşmaq çox qəribe və təkrarsız bir hissidi. Bunu yalnız bu hissələri yaşayanlar anlaya biler. Bir neçə ay bundan əvvəl yaşadığım bu hissələri indi qələmə almaqda məqsədim bu təsirdən bir qədər azad olmaq isteyimdir. AzərTAC-da çalışan bir jurnalist dostumun fevralın 18-də etdiyi zəng heç vaxt yadından çıxmaz: "Müəllim, sənədlərinizi qördərin, sabah geni çəkiliş heyəti ilə birgə Cəbrayıl rayonuna gedəcəyik". Bir qədər susub dinmədim, eله bil dilim tutmuş, nitqim qurumuşdu. Mənim cavabımı gözələyen jurnalist dostum: "Müəllim, nə fikirleşirsınız?", -dedi. Ne fikirleşdiyimi, doğrusu, heç özüm də bilmirdim. Sanki yuxuda idim, birdən ayıldım, təşəkkürlerimi ifade etdim. Bu mənim üçün ən ezziz, en kövrək anlar idi. Həmin gecəni demək olar ki, yatmadım. Necə ya ta bilərdim?! Həsrətində olduğum yurd yerlərinin görüşüne gedəcəkdir axı sabah.

Səhər saat beş radələrində yola düşdü. Uzun illər dəmiryolcu işləmiş, indi de həmin sahədə çalışan Sultan kişi də mənimlə eyni hissələri bölüşərək yurdun görüşüne tələsirdi. Horadiz polis postuna səher alatoranlıqla çatdıq. Oradan Horadiz-Ağbənd dəmiryol xəttinin təməlinin qoyulduğu əraziyə yollandıq. Bu həmin ərazi idi ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, cənab İlham Əliyev fevralın 15-də burada olmuş, təməlqurma mərasimində iştirak etmişdi. Uzunluğu 100 km olacaq bu infrastruktur layihəsi işğaldan azad olunmuş torpaqlara gediş-gelişdə müəllim rol oynayacaq və ən vacib Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan MR arasında birbaşa dəmir yolu əlaqəsinin yaranmasına imkan verəcək.

Üzü Cəbrayı yol alıraq. Arazboyu kəndlərimizin virane görüntüləri bir-birini əvəz edir. Yol kənarı ərazilərdə çəkilmiş rəngli lentlər bu yələrə daxil olmanın təhlükəli olduğunu bizlər xatırladır. Düşmən bu ərazilərdəki infrastrukturun, təbii sərvətlərin, meşə örtüyünün, su ehtiyatlarının məhvi üçün, demək olar ki, hər şeyi edib. Hər addımda erməni vandalizminin törədiyi vəhşiliklərin şahidi olursan. Xarabaliqlar da bir-birine bənzəyir. Cənab vəhşi qəbile təxəyyülli kütlənin əl əməyidi bunlar. Sevindirici odur ki, yol boyu maşınlarla qarşılışır, müyyəyen quruculuq-bərpa işlərinin başlandıığını görürsən. Qazılmış səngərləri, böyük istekamları, mühəndis-texniki qurğuları gördükəcə bir daha məndə belə bir əminlik yaradı ki, ermənilər heç vaxt torpaqlarımızı danışıqlar yolu ilə boşaltmayacaqdılar. İlk dayandığımız yer Maralyan kəndi oldu. 27 illik ayrılıqdan sonra ilk dəfə qədəmlərimiz bu torpağa dəydi. İlk olaraq qəhrəman şəhidlərimizi xatırlayaraq qanları ilə suvarılmış torpağıma baş əydim, igid qazılərimiz üçün dualar etdim. Çoxlu sayda jurnalistlərin, müxtəlif televiziya kanallarının və xəber saytlarının gözü önünde ilk müraciətini de burada verdim. Rayonumuzun en abad kəndlərindən olmuş Maralyandan demək olar ki, əsər-elamət qalmayıb. İşğaldan əvvəl inşa olunmuş

624 yerlik məktəb binasından başqa yararlı heç nə gözə dəymir. Kəndin adının etimologiyası, tanınmış aşığılarımızdan olan Aşiq Pəri haqqında səfər yoldaşlarımıza məlumat verdikdən sonra böyük kəndlərimizdən biri olan Sultanlı kəndinə yön alırıq.

İşğaldan azad olunan Cəbrayıl rayonu özünün münbit torpaqları ile tanınır. Ermənilər bu torpaqları 21 ildir istismar edirdi. Sultanlı kəndində taxi əkinin sahələrində olduq. Tarixi Azərbaycan torpaqları olan bu yerlər Kiçik Qafqaz dağlarının cənub-şərqində yerləşir, Geyən düzü və Qarabağ silsiləsini ehəte edir. Rayon ərazisi əsasən dağetəyi və düzənlilikdən ibarətdir. Burada heyvandarlıqla yanaşı, əkinçilik də inkişaf etmişdi. Ermeni işğalı nəticəsində rayonun sərvətləri tar-mar edilmiş, infrastruktur sıradan çıxarılmışdır. Ümumiyyətde Cəbrayılda 58 min 585 hektar əkinəyərərə torpaq sahəsi mövcud idi. Əkin sahələri suvarma sistemləri ilə suvarılan sahələrdən və dəməye torpaqlardan ibarət olub. Əsasən Araz, İnceçay və Çaylaqçay çaylarının suları ilə suvarılıb. Bundan başqa, Cəbrayılın kəhrizləri də əkinçiliyin inkişafında mühüm rol oynayıb.

Rayon işğaldan önce üzümçülük və barmaçlıq sahələri üzrə də ixtisaslaşmışdır. Əsasən de üzümçülük inkişaf etmiş sahələrdən idi. Sovet hakimiyəti illərində 60 min ton üzüm istehsal edən Cəbrayılda ilkin emal müəssisələri də vardi. Lakin digər rayonlarımız kimi, erməni vandalizmənə məruz qalan Cəbrayılın aqrar infrastrukturunu da yerlə-yeksan edilmişdir. Araz boyunca yerləşən Cəbrayılın münbit torpaqlarının yenidən əkilib-becəriləməsi ölkəmizin kənd təsərrüfatının daha da dirçəlməsinə imkan yaradacaq. Qeyd edək ki, müasir dövrde ölkəmizdə kənd təsərrüfatının bütün sahələrində tətbiq edilən müasir yanaşma ilə ciddi inkişaf əldə olunub. İster heyvandarlıqda yeni növ cinslər, bitkiçilikdə isə dənə məhsuldar toxumaların tətbiqi ilə ciddi artım əldə etmək mümkündür. Bütün bunlar ölkənin, o cümlədən Cəbrayılın kənd təsərrüfatında əhəmiyyətli irəliləyişlərə səbəb olacaq.

Cənab prezident fevralın 14-də rayonumuzun Sultanlı kəndində olarkən qeyd edib ki, 6-7 rayonun kənd təsərrüfatı sahəsi daha sürətli inkişaf edəcək, məhsuldarlıq artacaq, fermələr, kəndlərlər daha çox pul qazanacaqlar.

Həmin ərazilərdə olmaq, aparılan məqsədönlü işləri öz gözərlimlə görmək olduqca qururverici idi. Gələn qonaqlara, media nümayəndələrinə rayonumuzun kənd təsərrüfatı sahəsində işğaldan önce əldə etdiyi uğurlardan həvəslə söz açdım, gələcəyə böyük ümidi ifade etdim. Rayonumuzun kənd təsərrüfatı potensialı barədə səfər iştirakçılarından təəssürat yarada bildim.

Böyük bir heyətdən ibaret media nümayəndələri Qubadlı rayonuna, biz isə Cəbrayıl rayon mərkəzinə üz tutduq. Doğma şəhərimizə, doğulub boy'a-başa çatdığını kəndimə yaxınlaşıqca ürəyim atlanır, daha tez çatmaq arzu-

mu tez-tez dilə getirirdim. Hətta günortadan bir müddət keçməsinə baxmayaraq acliq, susulmuş da hiss etmirdim. Horadiz qəsəbəsindən azuqə də götürmüştü. İlk olaraq Cəbrayıl şəhərinə qədəm qoyduq. Hər qarışını çox gözəl tanıdığım şəhərdən demək olar ki, əsər-elamət qalmamışdır. Bir neçə hündürmətəbəli bina qalıb şəhərdə. O binalar ki, vaxtilə mən də inşaat briqadası tərkibində buralarda işləmişəm. Bu binalar da ona görə qalıb ki, mənfur düşmənlərimiz onlardan istifadə ediblər. Qədim Xan Cinarın, oxudüğüm məktəbin... yoxluğu məni dəha çox sarsıtdı. O dövrün çox möhtəşəm binası olan "raykomun" binasından qalan daş və torpaq qalağıdır.

Kəndimizə qədəm qoyanda çox təsirləndim. Göz yaşlarını gizlətmək üçün kəhrizin sərin suyu ilə üz-gözümüz yudum, ovcumu dəfələrlə doldurub suyundan içdim. Mənə elə geldi, ki acıgözlükle içdiyim bu sudan heç vaxt doymayacam. Dostların kəhrizin üstündə nə isə yemək təklifini də sanki eşitmirdim. Bir də onda özümə geldim ki, məktəb yolu ilə yuxarıkəndə təref addımlayıram. Səkkiz il təhsil alıdığım və bir-neçə il müəllim işlədiyim bir məktəbi bu görkəmde görmək çox ağır idi mənə. Dağlar-təpələr də elə bil bir az kiçilmiş, balacalaşmışdır. El yolu ilə irəlilədikcə etrafındaki xarabaliqların səssizliyinə insan vahimənlərin, harayılab kimləri işə çağırmaq istəyirəm. Səsim içimdə boğulur, göz yaşlarını içimə axır. Kimi çağırı? Kimi hayławım? Neçə-neçə əzizimizin yurd həsrəti ilə dünyasını dəyişdiyi burada daha aydın hiss edirəm. Bu qarışq düşüncələr içərisində evimizə dönen yola çatıram. Amma burada gördüklerime heyretlənirəm. Heç elə bil ki, burada insan yaşamayıb, yol da olmayıb. İrəli-100-150 metr mesafədə olan evimizə doğru getmək istəyirəm. Quşağımda yolboyu bize verilən tapşırığı eşidirəm: Yoldan kənara çıxmək olmaz, hər an minnə təhlükəsi ilə üz-üzə qala bilərsiniz. Geri adımdıram, cünki bu xarabaliqlardan hər biri mənim evimdi. Başımı yaxınlıqda evin uçulmuş divarına söykəyib bir qədər sakitleşirəm. Allahıma şükürler edirəm ki, bu günü mənə nəsib edib. Yenidən məktəb binası olan təpəyə qalxıram, heç kim meni eşitməsə də, ürəyimden keçənləri dağlara-dاشlara, xarabaliqlara söyleyirəm, "yene şükür" deyirəm:

Vətən candı, həm ürəkdi,
Gözəllikdə tayı tekdi.
Bütövləşir, mübarekdi,
Ucaldı baş, yene şükür!

Yetişsin o Tanrı dada,
Getməsin haqq işim bada.
Sovuşacaq bu qan-qada,
Gözündə yaş, yene şükür!

Dərdi verən verir ki, çək,
Düşmən üstə hey şığı, sək.
Bu meydanda qalmadıq tək,
Gəldi qardaş, yene şükür!

Cəbrayılın bir daş - qalaq,
Yurd ətrini yurdan alaq.
Ötən günə xəyallanaq,
Var o yaddaş, yene şükür!

Həsrətimiz çəkdi uzun,
Əritmişik sükut buzun.
Ehmallıca alın tozun,
O Qaradaş, yene şükür!

Qırılıbdı qol-budağı,
Suyu axmir, yox bulağı.
Aşacayıq biz bu dağı,
Çınar çəş-baş, yene şükür!

Dərd-ələmin çatıb sonu,
Dəyişirik libas, donu.
Onu gedər, qalar onu,
Bilir yurdaş, yene şükür!

Hidayətəm, ötüb yaşam,
Hər an qovğa çəkib başım.
Nə yaxşı var torpaq, daşım,
Qurum bardaş, yene şükür!

HİDAYƏT SƏFƏRLİ
"Xudafərin" qəzeti baş
redaktorunun müavini.
Biləsuvar-Cəbrayıl-Biləsuvar.

Qazilərimiz

Niyaməddin müəllimin vətən sevgisi

Niyaməddinin bacıları Jale və Lale Cəbrayılda, doğma Dağlımas kəndində anadan olmuşdular. Özü isə məcburi köçkünlükden 4 ay sonra - 1993-cü ilin 28 dekabrında məskunlaşdıqları Kürdəmir şəhərində dünyaya gəldi. 1-ci sinifə də Rüstəm Quliyev adına 5 sayılı Kürdəmir şəhər tam orta məktəbində getdi. 8-ci sinifi bitirdikdən sonra Bileşuvər rayonu ərazisində Cəbrayıl məcburi köçkünlər üçün salınmış müasir tipli qəsəbəy köçkünlərindən, 9-11-ci sinifləri də buradakı 11 sayılı qəsəbədə Vahid İsmayılov adına Çərekən kənd tam orta məktəbində oxudu.

2011-ci ildə orta məktəbi bitirən Niyaməddin Nureddin oğlu Məhərrəmov sənədlərini ali məktəbə verdi. Azərbaycan Dillər Universitetinin Peşəqçi fakültəsinin ingilis dili ixtisası üzrə xaricilər dil müəllimliyinə qəbul oldu. 2015-ci ildə ali təhsilini başa vurub, iyul ayında həqiqi hərbi xidmətə yollanıdı. Goranboyun Tapqaraqoyunu kəndində quru qoşunlarında xidmət etdi. Əsgərlərini bitirməyə 3 ay qalmış entiyat zabitlərin hazırlığı kursunu kedi, leytenant hərbi rütbəsini aldı. 2016-ci ilin iyulundan 2018-ci ilin fevralına kimi Naxçıvanda artilleriya qüvvələrinin tərkibində ixtisası üzrə hərbi mühəndis kimi xidmət etdi.

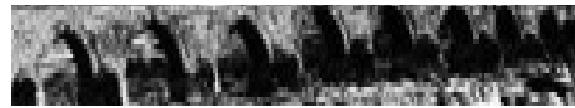
2018-ci ildə ordudan tərxis olunan Niyaməddin Məhərrəmov müəllim işləmək üçün müsabiqəyə sənədlərini təqdim etdi. 60 mümkün baldan 51 bal toplayaraq məzunu olduğu Çərekən kənd orta məktəbində ingilis dili müəllimi işləməyə başladı.

2020-ci ilin 27 sentyabrında başlanan 2-ci Qarabağ müharibəsi Niyaməddin müəllimin çoxdan özünlə daxilən hazırlığı anın yetişməsi demək idi. Üzünü görmədiyi ata-baba yurdunu mənfur, xain düşmənlərdən azad etmək üçün tarixi füret idi. Könüllü olaraq Cəbrayıl rayon hərbi komissarlığında gələn Niyaməddin Məhərrəmov Goranboy-Tərtər bölgəsində mühabəbə qoşuldu. Suqovuşan və Ağdərə istiqamətində gedən ağır artilleriya döyüşlərində zabit kimi fədakarlıqla vur魯du. Düşmənə ağır, sarsıcı artilleriya zərbələri endirmək də düşmənin belini qırdı. Müəllim kimi məktəbdə şagirdlərində aşıladıq vətənpərvərlik keyfiyyətlərini zabit kimi döyüşlərdə əməli ilə nümayiş etdirdi. Onun qəhrəmanlığı dövlətimiz tərəfindən də qiymətləndirildi və o, "Suqovuşanın azad olunması görə" medalı ilə təltif olundu. 2020-ci ilin 29 dekabrında ordudan tərxis olunub, yenidən müəllim kimi fealiyyətini davam etdirməyə başladı.

Qeyd edim ki, 2017-ci ildə Şıxalıağlı kəndindən Arzu Oqtay qızı ilə ailə quran Niyaməddin müəllim bir oğul və bir qız atasıdır. 2021-ci ilin aprel ayından isə o, Cəbrayıl rayon icra Həkimiyətində yeni yaradılmış olan Mühərbi iştirakçıları və şəhid ailələri ilə işin təşkilini üzrə şöbənin müdürü təyin olunmuşdur.

Göründüyü kimi, hərbçi zabit kimi vətəne ləyaqətlə xidmət etmiş Niyaməddin Məhərrəmov həm gözəl ailə başçısı, həm nümunəvi müəllim, həm də fəal iştiraiyyətçidir. Niyaməddin müəllim yaxın gelecekde uğrunda döyüşdürü və azad olunmasına zabit kimi töhfələr verdiyi dədə-baba yurdunda yaşayış fəaliyyətini davam etdirməsini arzulayıraq!

Şakir Albaliyev

Surxay həkimdən qalan dünya

Cəbrayılda "adınan deyilən" - yeni adı-sını dillərdə şərəfle-hörmetlə çəkilən bir Surxay həkim vardi. Bu gün 27 ildən çox vaxt ərzində əhalinin məcburi köçkün kimi bütün ölkəməzə səpələnməsinə baxmayara q, yəne də onun adı bütün Cəbrayıllıların dilində sonsuz sevgi və ehtiramla anılır. Rayon İcra Hakimiyəti başçısının birinci müavini, YAP rayon teşkilatının sedri Arif Fərzeliyevlə səhbət zamanı dedi ki, Surxay həkimin oğlu İlham müəllim də atasına

İlham Zeynalov

çəkiq xasiyyətdə. Səxavəli, vətənpərvər oğlandır. Rayonumuzdan olan bütün şəhid ailələrinə baş çəkiq, maddi və mənəvi yardımalar edib. Surxay həkim də gözəl insan və peşəkar həkim idi...

Arif müəllimin bu cür danışması istər-istəməz meni xəyalən Cəbrayıllı günlərə apardı. Şəxsən tənimasam da, adının tez-tez yaxşılığı çəkildiyini eşitdiyim Surxay həkim haqda yazmağı düşündüm. Surxay həkimin dünyasını deyidiyi vaxt - 1993-cü ilin 29 martında mən Cəbrayıllı rayon Mərkəzi Xəstəxanasında idim. Bu bəd xəber ildirim sürətə bütün xəstəxana kollektivini bir-birinə vurdu. Həkimlərin, tibb işçilərinin, elecə də xəstəxanada Surxay həkimi tənianlanın bu xəbərdə necə məyus olundularını aşkar hiss edirdim. Bu məyusluqda təkcə Surxay həkimin cavankən dünyadan getmesinin kedəri hiss olunmurdu. Camaatin bu məhzun əhval-ruhiyyəsində həm də munis bir insanın, qayğıkeş bir həkimin itkisindən doğan kedər ifadə olunurdu. iller ötüb geride qalsa da, humanist bir həkimin həyatdan vaxtsız köçməsinə təessüflənib heyif silənən o insanların keçirdikləri kədər engiz psixoloji ovqatı heç vaxt unuda bilmərəm. Bu qara xəber hamının əhvəlinə sirayət etmişdi.

Surxay həkimin ölümünün camaatin əhvalında yaratdığı məhzun həyat səhnəsi! Mən o anları belə səciyyələndirərdim. Çünkü bu, bir həyat səhnəsi idi ki, hər vaxt yaddaşında yaşayır. Və o anları yaşadıqca və özlüyümdə götür-qoy edib düşündükce, bir

daha insanların həyatının xilaskarı və qəlbine yaxın olan bir insanın həkimin itkisinin cəmiyyətdə nə qədər böyük kədərlə qarşılandığının fərqi varıram. Ölmez şairimiz Mikayıl Müşfiqin "Gözdən yaş çıxarımö ürək yanmasa!" ritorikasının həyatdakı reallığını təsdiqləyirəm. Bəli, Surxay həkim yaşadığı 53 ildə öz humanizmi ilə insanların könlünlə eley bir insanlıq naxışı salmış ki, onun gedisi hamını bu cür mütəəssir etmişdi. Onun gedisi insanları bu cür "şirin" kədəre qərq etmişdi. Kədərin "şirinliyi" idı o məqamda insanları mütəəssiklə olaraq məhzun simada bir-birləri ile birləşdirən. Başqa sözü, Surxay həkimin həyatdakı şirinliyi - özünü insanlara şirin, isti münasibət və davranışları ilə sevdire biləməsi cismanı yoxluğunun doğruduğu kədəri də "şirinləşdirmişdi" - insanları bu kədər bir-birinə şirinləşdirib-doğmalaşdırılmışdı və adamlar bu məhzun duygu ətrafinə birləşmişdilər...

Surxay Məhiyəddin oğlu Zeynalov 5 mart 1940-cı ildə Alıkeyxalı kəndində anadan olmuşdu. Qaryagın (Füzuli) rayonunun Əhmədəllər kəndində orta məktəbi oxuyub bitirib. Əvvəlcə tibb texnikumunda oxuyub, bir il Soltanlıda feldşer işləyib. Sonda Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinə daxil olub. 1967-ci ildə terapevt ixtisası ilə ali təhsilini tamamlayıb, 2 il Zengilanda - Mincivan qəsəbəsindəki dəmiriyol xəstəxanasında işləyib. Daha sonra 2 iləcən Mahmudlu kənd xəstəxanasında baş həkim işləyib. Bundan sonra da Surxay Zeynalov Cəbrayıllı şəhər xəstəxanasında təcili tibbi yardım şöbəsində çalışıb. Terapevt həkim kimi fəaliyyət göstərdikdən bir müddət sonra isə Mərkəzi Xəstəxananın infeksiyon şöbəsinin müdürü işləyib. O dövrde xəstəxananın həyat-bacاسını güle-çiçəye qərq etdiydi. Necə deyərlər, xəstəxananın çölü-bayı, həyəti gül-çiçəye büründüyündən göz oxşadığı kimi, xəstəxanaya daxil olanda da içəridə Surxay həkimin qayğıkeşliyi, insanlığı qəlb oxşayındı. Beləcə, rəhberlik etdiyi şöbədə - sağlamlıq ocağında çöl də, içəri də adama xoş bir ab-hava - sağlamlıq harmoniyası aşılıyordı.

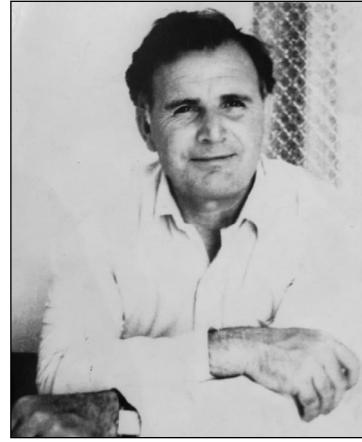
Qeyd edim ki, Surxay həkim bacısı işləyən və Cəbrayıllı Əfəndilər kəndindən olan Asiya Möhübbəddin qızı Hacıyeva ilə ailə qurmuşdu. Bu evlilikdən üç qızları və bir oğulları dünyaya gelib. Qızları Zeynalova Gülnarə Surxay qızı Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimidir. Zeynalova Yegane Surxay qızı pediatrdir. Həkim kimi atasının yolunu davam etdirir. Zeynalova Sənubər Surxay qızı isə Azərbaycan Diller Universitetində alman dili müəllimidir, filologiya üzrə fəlsəfe doktorudur. 1974-cü il təvəllüdü Zeynalov İlham Surxay oğlu ilə orta məktəbi gümüş medalla, 1996-ci ildə bitirdiyi Ali İdarəciliyi Akademiyasını isə qırmızı diplomla bitirib. İqtisadiyyat Nazirliyi tərkibində İqtisadiyyat İnstitutunda 3 il işləyib, daha sonra ingilis, alman, rus dilləri ni yaxşı bildiyindən, o, başqa bir sahəni seçib, biznesmen kimi xərici ölkələrlə iş əlaqələri yaradıb, 50-dən çox ölkədə olub. Hamisində da müxtəlif cür adamlarla, ayrı-ayrı təbəqənin nümayəndələri ilə görüşlərdə doğma Azərbaycanımızın təbliğ-i istiqamətində feallıq göstərib.

Ela mən də Surxay həkimin

oğlu İlham müəllimlə, yaxın qohumu Hidayət müəllimlə (Mehrəliyevlə) bir yerde oturub səhbət etdi. Hər ikisi çox geniş dünyagörüşə, mənəvi intellektə sahib olan maraqlı müsahib id. Düzünü deyim ki, onlarla səhbətdə elə bil nəhəng bir okeana düşmüştüm. Səhbətimizin məcrası müxtəlif istiqamətlərdə dəyişdiyindən, sözümüz hərdən başlayıb harda qurtardığımı da bilmirdim.

Sağ olsun Hidayət müəllimi, Surxay həkimin insanlara qarşı munis təbəti ilə bağlı fikirlər söylədi. İlham müəllimlə işarə ilə bildirdi ki, onun atası mənə atalıq

eleyib, mənə toy edib, amma övladlarının toyunu görmədi. İlham müəllim böyüklik eleyib, üç bacısını gəlin köçürüb, sonra da özü evləndi. Salamat olsunlar, indi İlham müəllim üç qız atasıdır. Hidayət müəllim səhbətinə davam edib dedi ki, Surxay həkim tam həkimliyə qapılıb qalmazdı. Rus dilini gözəl bilirdi. İctimaiyyəticil adam id. İdmana böyük maraqlı vardi. Rayonda keçirilən yarışlara gəder, həvəsle tamaşa edərdi. Rayonda plenum üzvü idi. Siyasi məsələlərdə fəal idi. Azadlıq aşıqı idi. Ölkəmizin müstəqiliyi üçün çox sevinirdi.

Səhbətin bu yerində İlham müəllim müdaxilə edib, xatırladı ki, Şuşanın getməsinə atam ağladı, çox təsir etmişdi ona. Əgər rayonumuz işğal olunan vaxtlarda yaşasa idi, buna heç dözəməzdə də. Atam həmişə kasiblərə dost idi. Xəstəxanaya gələnlərin coxu atam qəbuluna girmək istədiyindən, həmişə onun otağının qarşısında camaat növbəyə durardı. Mən rayonumuzun camaatının coxunu atamın yanına gəlib-getdiyinə görə tanımışam. Heç kəsi naümid geri qaytarmazdı, bacardığı qədər hamiya kömək edərdi.

Hidayət müəllim yenə səhbəti nə qayıdır dedi ki, Surxay həkim məsələ qaldırırdı ki, zəhmət adamlarını, kolxoçuları seyyari qəbul edib, gedək yerlərdə müayinə edək. Çünkü bilirdi ki, əməkçilər vaxtı-vaxtında həkimə müraciət etməye imkan, vaxt tapa bilmirlər. Bir də dəfələrlə şahidi ol-

muşam ki, Surxay həkimə şəfa təpan xəstələri kənd yerlərində pay-pürüs gətirir, pul da vermək istəyərdilər. Onda o, payı götürər, verilən payı sahibinə qaytarmaq hörmətsizlik olar deyərdi, pulu işə götürməzdi, deyərdi ki, gətirdiyiniz pay bəsdi, sağ olun. Bir sözle, aza qane olan, xəstələrinə xərc salmağa qıymayan insan id. Hətta ele olurdı ki, o, imkansız xəstələrinə cibindən çıxardı pul da verərdi. Bax belə adam idı Surxay həkim.

Bu yerde Surxay həkimin oğlu İlham müəllim səhbət qoşulub xatırlatdı ki, bir dəfə atama Dağtumas terəfdən bir nəfer ipək xalça gətirmişdi. Atam evdə yox idi. Gəlib məsələni biləndə bir taksi çağırıldı, 20, ya 25 manat da taksi sürücüsüne verib dedi ki, apar bu xalcanı Dağtumasda sahibinə qaytar. Bax bu cür toxtamahlıqına görə, xəstələrinə qayğıkeşliyinə görə atamın ölümündən 28 il keçdiyinə baxmayaq, tənidiqim-tanımadığım adamlar eşidəndə ki, Surxay həkimin oğluya, mənə yaxınlaşış hörmət əlaməti olaraq təşkkür edir, onun haqqında ən gözəl xatırlərini danışırılar. Yaxşı xatırlayıram ki, atamın 40-i çıxanacaq onun kabinetinə bağlı qaldı, ona işlədiyi kollektivdə də böyük hörmət vardi. Daha sonra İlham müəllim səhbətə davam edib dedi ki, anam Əfəndilər kəndindən, seyid qızı idi. Evinizdən qonaq-qara eşk olmazdı. Qapımız hər gün gələn qonaqların maşını ilə dolu olardı.

Səhbətimiz üç saata yaxın çəkdi. Cəbrayıllı tanınmış adamlarından da səhbət düşdü. Süleyman Hacıyev, Murad Babayev, Qorxmaz Hüseynov, Elman Rüstəmov kimi təessübkeş cəbrayıllıların çətin vaxtlarında eleboya dayaq durmalarından da danışıldı. Bu məqamda İlham müəllim onu da qeyd etdi ki, əgər dünyasını dəyişmiş adam haqqında xoş xatırlərlə danışırsan, onu cənnetə salırsan, yox, əgər haqqında pis danışılırsa, onda onu cəhənnəmə salırsan. Başqa sözlə, insan cənnati də, cəhənnəmi də bu dünyadakı xeyirxah və ya iraq olsun, mərdiməzar eməlləri müqabilində qazanmış olur. Əgər insan haqqında xoş danışılırsa, xoş xatırlərlə dələ gətirilirse, deməli, o adamın ruhu da cənnətdədir.

Biz səhbətim boyu rəhmətlik Surxay həkimdən cənnət bağçasının sakını kimi danişdiq, yada saldıq.

Hətta Hidayət müəllim bir qəribə həyat hekayəti də söylədi. Dedi ki, 1994-cü il idı. İlham müəllim Rusiyada bir taksiyə eyleşdi. Yol boyu rus sürücü bizim hardan olduğumuzu soruşdu. Bizim Azərbaycanı, Cəbrayıllıdan olduğunu biləndə soruşdu ki, Surxay həkimin oğlu olduğunu deyəndə, taksi sürücüsü bizə çox böyük qayğıkeşlik göstərdi. Sonradan bildik ki, sürücü sovet dönməndə dayının doğma Alıkeyxalı kəndindəki sərhəd zastavasının rəisi olmuşdur, bir vaxt bərk xəstələnib və o zaman Surxay həkim ona yaradı. Hətta Surxay oğlunun simasında vətəndaş şəxsiyyətdəki əyani təzahürür. İlham müəllimin qonağı olan xarici ölkə nümayəndəleri ölkəmizdəki bu prinsiplərin mövcud olduğunu öz gözlərile görüb tanış olurlar. Azərbaycan dövləti, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan vətəndaşı haqqında bu cür dolğun təessüratlarla öz vətənlərinə qayidian xarici ölkə vətəndaşlarının sinəsində bu yolla böyük Azərbaycan sevgisi cüerbə, inkişaf tapır. Vətənimizi xarici ölkələrə tanıtmaq və sevdirmek - bir iş adımı kimi İlham Zeynalovun mənəvi missiyalarından biri və həm də ən önemlidisidir. Əminəm ki, doğulduğu Alıkeyxalı kəndindəki məzarlıqla uyuyan Surxay həkimin ruhu belə vətənpərvər və qayğıkeş oğlunun xeyirxah eməllerinə görə çox şaddır. Sözümüz xalqdan gələn bir alqışla tamamlayıram: Torpağı sanı yaşasın!

Şakir Albalıyev

Şakir Əlif oğlu ALBALIYEV
AMEA Fölklor İnstitutu,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent,
albaliyevshakir@gmail.com

Məsələnin qoyuluşu: Azərbaycanda hicri təqviminə uyğun keçirilən Qurban bayramı bilavasitə islam dini ilə bağlıdır və xalq arasında başqa adı ilə İsmayıllı qurbanı da adlanır. Vikipedik qaynaqlarda [11; 12] göstərilədiyi kimi, Qurban bayramı islam dünyasının ən müqəddəs hesab edilən bayramlarındandır.

İşin məqsədi: Tədqiqatın aparılmasında əsas məqsəd Qurban bayramının dini-islami semantikasını araşdırmaqdır.

Bayram bütün islam dünyasında hər il hicri təqviminə uyğun olaraq zilhicce ayının 10-cu günündən başlayır və adətən, üç gün müddətində davam edir. Qurbanvermə mərasimlərində cütdirnaqlı heyvanlardan qoyun, qoç, inək, dana və yaxud əvəni qurban kəsirlər. Qurban kəsənin niyyətinə uyğun olaraq qurban etindən bir hissə pay göndərilir, başqa hissələr isə ehtiyacı insanlar arasında bölünür. Ət payları hamı üçün bərabər qədərdə olmalıdır və bu cəhdən qurban verən şəxsin özü de bu bərabər paylardan birini götürə bilər. Qurbanın vacib ənənəsinə görə, diləngi və kasıblar qurban kəsəmə mərasimine çağırılır və onlara pay verilir.

Qeyd olunduğu kimi, Qurban bayramının və ümumiyyətlə, qurbanvermənin tarixi çox qədimdir. Bu cəhətdən, qurbanverma islam dinindən çox əvvəller mövcud olmuşdur. İsləmdən qabaqı qurbanvermə mərasimlərində əsas məqsəd günahlar dan qurtulmaq, insanın hansısa günahına görə ona qəzəblənmiş tanrıların könlünü almaq, onları rəhəmət etmək olmuşdur. Məsələn, atəşə sitayış edən zərdüştələr insanı odda yandırır və bu üsulla Allaha yaxın olundularını ona nümayiş etdirirdilər. İslamaqəderki ərəblərdə de qurbanverme politeist (çoxtanrılı) inanclarla bağlı idi. Lakin monoteist (təkallahlı) islam dini ərəb qəbilələrinin daim icra etdikləri qurbanvermə ənənəsi ilə hələ nizam gətirdi və onu Qurban bayramı adı altında islamiyətin vacib davranış formullarından birinə çevirdi. Bundan sonra Qurban bayramı müxtəlif vaxtlarda deyil, bir qayda olaraq, hicri təqvimini ilə Zilhicce ayının 10-da keçirilməye başlandı. Bu hadisə hicri təqviminin 2-ci ilində baş verdi.

Hicri tarixi öz başlangıcını, biliyimiz kimi, islam dininin peyğəmbəri Həzərət Məhəmməd salavatullahın Məkkədən Mədinəyə köçməsindən götürür. "Hicret" sözü ərəb dindən "köçmek" mənasındadır. Bu baxımdan, dilimizdə işlətdiyimiz "hicri tarixi" sözü herfi mənada "köç tarixi", "hicri təqvimi" - "köç təqvimi" deməkdir.

Məhəmməd Peyğəmbər salavatullahın Mədinəyə köçüb burada yerleşməsinin 2-ci ilində burada icra olunan qurbanvermə ənənəsi ilə bağlı islahat aparmaq zərurəti yarandı. Bu vaxta qədər ərəblər müxtəlif büt-tanrıların şərəfinə qurbanvermə mərasimləri icra edirdilər. Islam dini bu ənənələri cahiliyyə adətləri elan edib, islahatlara başladı.

Məlumdur ki, islam tarixində islam dininə qədərki ərəblər cahiliyyə ərəbləri adlanır. Cahiliyyə ərəb töv-

Qurban bayramının dini-islami semantikası

hid (təkallahlılıq) dinindən xəbərsiz olan, cəhəlet içinde qalan əreb deykdir. Təbii ki, bu haldə onların icra etdikləri qurbanvermə adətləri də cahiliyyə ənənəsi kimi islahata məruz qaldı. İslahatdan sonra hicri təqviminə uyğun keçirilən Qurban bayramı əvvəlkildən fərqli olaraq, xeyriyyəcilik, başqalarına yardım etmek kimi yeni xüsusiyyətlər qazandı.

İslam dininin getirdiyi Qurban bayramı İbrahim Peyğəmbərlə onun oğlu arasındaki əhvalatla bağlıdır. Bir gün İbrahim peyğəmbər yuxarı görür. Həmin yuxuda Allah öz peyğəmbərinə oğlu İsmayıllı qurban verməyi buyurur. Allahın İbrahimə bu əmri verməsinin səbəbi onların imanının nə dərəcədə möhkəm olmasının yoxlamaq məqsədi ilə idi. İbrahim ixləşli peyğəmbər kimi emri yerine yetirmək qərarına gelir və bunu oğluna bildirir. İsmayıllı da Allah yolunda qurban verilməyə ürəkdən razı olur. Allah İbrahim və oğlunun böyük bir ixləşla əmri yerinə yetirməyə razı olduqlarını görüb, İbrahim İsmayıllı evzində qurban kəsmək üçün bir qoç göndərir. İbrahim həmin qoçu Allaha xatir qurban kəsir və həmin qurban bu səbəbdən "İsmayıllı qurbanı" da adlanır.

Yeyd edək ki, bu əhvalat tekçə "Quran"da deyil, ondan əvvəlki səmavi kitablarda da var. Çünkü Xristianlıq da, İudaizm də, islam da Allahın yer üzüne yolladığı dinlərdir və bu dinlərin müqəddəs kitablarını da Allah uyğun olaraq İsa peyğəmbər, Musa peyğəmbər və Məhəmməd peyğəmbərə nazıl etmişdir.

M.P.Piotrovskiy islam dinindəki İbrahim peyğəmbər haqqında yazır ki, o, "Quran" personajı, peyğəmbər, təkallahlılığını ilk təbliğatçısı, ərəblərin və yəhudilərin ümimiətcdə və "Bibliya"dakı Avraam peyğəmbərdir" [7, s. 87]. Alim İsmayıllı peyğəmbər haqqında da yazır: "İsmayıllı "Quran" personajı, peyğəmbər, İbrahimin oğlu və "Bibliya"dakı İsmailidir. O, "Quran"da vəhyyi verilmiş insan və insanlara dua etməyi öyrənən peyğəmbər kimi təqdim olunur. İsmayıllı peyğəmbər Allahın əmrinə uyğun olaraq atası İbrahimlə Kəbə evini təmizləmiş və təmir etmişdir" [8, s. 110].

Yeyd olunduğu kimi, qurbanvermə üç vəhyyi (səmavi) dinin, yeni Yəhudilik, Xristianlıq və İslamin hər birində var və müxtəlif formalarda qeyd olunur. Ancəq İسلام dinində Qurban bayramı daha fərqli məhiyyət və əhəmiyyətə malikdir. Bu bayramın əsasında Uca Allaha intehasız məhəbbət və Onun hikmət və qüdrətinə içdən gələn inam var.

İslam dinində, artıq qeyd olunduğu kimi, "qurban" sözü "Allaha yaxınlaşdırın şey" mənasındadır. Yeni Qurban bayramında Allaha ibadət niyyəti və Onun adı ilə kəsilməş heyvan qurban sayılır. Burada əsas məqsəd qurban vasitəsilə Allaha yaxınlaşmaq və Onun rizasını (razılıq və rəğbətini) qazanmaqdır. Bu bayramın mənəvi ab-havasını saflıq, təmizlik, paklıq, mərhəmət, bəşəri və ilahi sevgi təşkil edir.

Qurban bayramı ilə bağlı sehabe Ənəs ibn Malikdən belə bir hədisə de var. Hədise görə, Peyğəmbər salavatullah belə buyurmuşdur: "Bayram namazından sonra qurban kəsən ibadətini tamamlamış və müsəlmənlərin sünnesinə (yoluna) əməl etmişdir" [11].

Buradan aydın olur ki, İslama görə Qurban bayramı bütöv bir mərasim sistemidir. Həmin mərasimde edilən bütün standart hərəkət və duaların hamısı Allaha ibadət hesab

olunur. Qurbanvermə bu ibadəti təmamlayan ayındır.

Burada bir məsələni xüsusi vürgulamağa ehtiyac var. Belə ki İslam dinində bütün qurbanlar Allaha xatir kəsilsə də, burada bütürəstlik inanclarında olduğu kimi qurban heyvanının eti Allaha verilmək (onu simvolik şəkildə qidalandırmaq) məqsədini daşıdır. Vikipedik qaynaqda göstərildiyi kimi: "Qurban bayramında hər bir imkanlı müsəlman qurban kəsib, onun etini imkansızlıqlara, kasıblara paylamlıdır. Burada əsas məqsəd dindarlıq nail olmaqdır. Quranda yazılıb: "Allaha né et, né onun qanı çatmır, ancaq sizin dindarlığınızın çatır" [11].

Göründüyü kimi, İslama Allaha xatir qurbanvermə ilə eski ənənələrdəki qurbanvermə ayınları bir-birindən konsepsiyasına görə fərqlənir. İslam dinində Allah bütün maddi aləmin yaradıcısıdır və maddi aləmdə onun heç bir analogiyası yoxdur. "Quran"ın "el-İxləs" surəsində deyilir:

1. De ki, "O Allah birdir;
2. "Allah möhtac deyildir!
3. O, nə doğmuş, nə də doğulmuşdur!
4. Onun heç bir tayı-bərabəri, bənzəri də yoxdur!" [2, s. 647].

Məsələnin bütün mahiyyəti İslam dinində təqdim olunan Allahın "doğmayaq və doğulmayaq" varlıq kimi yer üzündə, maddi aləmdə "heç bir tayı-bərabəri, bənzərinin" olmasına ilə bağlıdır. Bütpərestlik inanclarında tanrıları insan kimi təsəvvür olunur: tanrıları insanlardan onlara qurban verilməsini istəyir və insanlara yalnız verilmiş qurban müqəbilində yaxşılıq edirlər. Bütün başqa, mifoloji inancılar görə, tanrıları, məbədlər, kultlar verilmiş qurbanban müəyyən qədər dadırlar. Məsələn, qadınların yemək bişirəkən ocağı bir neçə damcı yağ atması, yaxud qurban etinin tüstüsünün qurbangahda ətrafa ütfürüləməsi tanrıın simvolik şəkildə qidalandırılmasını ifadə edir.

Bəşəriyyət tarixində qurban adətlərinin tarixi çox qədimdir. T.N.Dmitriyeva, T.V.Jerebina kimi alimlər qurbanla bağlı adətlərin həle paleolit dövrünə aid olduğunu, P.I.Perlov şumerlərin və babillilərin, A.Q.Kifişin assurların zəngin qurbanvermə adətlərinə malik olduğunu, göstermişlər [3, s. 11; 4, s. 23; 6, s. 91; 5, s. 97].

İslamaqəderki ənənədə istər qurban verilən heyvan, istərsə de qurban verilən mebəd insana məxsus xüsusiyyətləri olan varlıqlar kimi qəbul edildi. Bu cəhətdən, qurban verilən heyvanın müqəddəs hesab olunması mifik düşüncədə totəm heyvanların müqəddəsliyi ilə səslesir. Əslində, bunların hamısı bir kök-dən gelir. Yəni dində qurban Allaha yaxınlaşmaq vasitəsi hesab olunur, mifologiyada da totəm heyvan sakral qüvvə ilə yaxınlaşmaq, onuna əlaqə qurmaq vasitəsi idi. Bu cəhətdən R.Əliyevin fikri səciyyəvidir. O yazır: "Müqəddəsləşdirilən, hətta totəm kimi sitayış edilən ağac, bitki, heyvan, çiçək və s. öz növbəsində insan kimi təsəvvür olunur, obrazlaşdırılır, onların üzərinə insana xas olan sıfətlər köçürürlər" [1, s. 6].

Bu barədə ingilis alimi Edvard Taylorın fikirləri maraqlı doğurur. Belə ki, mifologiyada da totəm heyvan sakral qüvvələrə qurban verilməsi tanrıların insan kimi təsəvvür olunmasının məhsuludur. Edvard Taylor bu barədə deyir ki, qurbanvermə mərasimi "dua mərasimi kimi mədəniyyətin ilkin dönməsində meydana gəlir və tarix boyunca

onunla six əlaqədə olur. Dualarda tanrıya elə bil bir insana edilmiş kim mi müraciət edildiyi kimi, qurbanvermədən tanrıya elə bil bir insana verildiyi kimi hədiyyə verilir" [9, 465].

Bu kontekstdə bütürəstlik ənənəsində verilən qurbanın məbəd tərəfindən yeyilməsi məsəlesi aktualdır. İngilis antropoloqu C.C.Frezerin "ünsiyyət" nəzəriyyəsine görə, qurbanın etinin yeyilməsi tanrıının yeyilməsini ifade edir. Başqa sözə, bu nəzəriyyədə tanrı ilə ona verilen qurban eyniləşdirilir. S.A.Tokarev həmin nəzəriyyənin ingilis sosial antropologiyasında özüne kök salması haqqında deyir ki, "ingilis dinüşəsi Ceyms Frezer "ünsiyyət nəzəriyyəsini" inkişaf etdirmişdir. Qurbanın etindən dadma, bir növ, tanrıının yeyilməsidir. Yeri gelmişkən, həmin adətə fərqli dinlərdə, eləcə də inkişaf etmiş dinlərdə də rast gelinir. Xristianlıqda "İsa Məsihin bədəni və qanından dadılmasını" bunun qalığı söymək olar" [10, s. 590].

Lakin İslama dininə görə, Allah bu qurbanları insanlara xatir qəbul edir. Yeni qurban verən Allaha xatir kəsidiyi qurbanı qayda-qanuna uyğun olaraq ehtiyacı olanlar - kasib-küsəblər, ac-yalavaclar, diləncilər, xəstələr və s. yardımə ehtiyacı olanlar arasında paylaşı, bu halda Allah qurban kəsəndən razı qalıb, onun duasını qəbul edir.

İslam dinində İsmayıllı qurbanı kəsməyin vacib şərtləri və qaydaları var. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Qurban kəsilecek heyvan erkək heyvanlar (qoç, iribuyuzlu dana, yaxud da dəvə) içərisindən seçilən.
2. Dışı heyvanlardan qurban kəsmek olmaz.
3. Qoço qurban kəsmek üçün o, ən azı, altı aylıq olmalıdır.
4. Dəvəni qurban kəsmek üçün onun beş yaşının tamam olması şərtidir.

5. Qurban kəsilen heyvanın heç bir nöqsanı (tayqulaq, taybuynuz, axsaq, axtalanmış və s.) olmamalıdır.

Bu qaydalardan kənarda kəsilen qurbanlıq qurban kimi qəbul olunmur. Bu baxımdan, bir neçə adamın bir heyvan alıb onu öz aralarında bölüşməklə kəsməsi və etini yalnız öz aralarında bölüşdürümləsi, yaxud adamların bazardan et alıb getirməsi İsmayıllı qurbanı sayılırmır. Lakin insanların öz aralarında birləşərək kəsdikləri heyvanın İsmayıllı qurbanı sayılıbilməsinin xüsusi şərtləri var. Bir neçə nəfərin yiğisib bir dananı qurban kəsmesinin əsas şərti odur ki, hər bir adama düşən et payını üç hissəyə bölmək mümkün olsun. Bu hissələrdən biri et kəsənin öz ailəsinə, qalan hissələr isə ehtiyacı olanlara paylanmalıdır.

İslamda Qurban bayramının ən humanist tərəfi dinlər və məzhebələr arasında fərqli qoyulmamasıdır. Burada heç bir ayrı-seçkilər olmur. Hər bir dindən olan kasibin, yetimin, kimsəsinin qurban etindən pay almaq haqqı var. Məhz, bu halda Allah qurban kəsənlərdən daha çox razi qalır ki, onun bəndələrinin arasında vəhdət yaranır.

Bayramın mənəvi şərtlərinə görə:

- a) Qurbanı yalnız imkanlı adamlar kəsməlidir;
- b) Maddi imkanı olmayan adama qurban kəsmek məcburiyyəti yoxdur;
- c) Borc pulla heyvan alıb qurban kəsmək bəyənilən əməl sayılmır;
- d) Bayramda hamı sevinmək imkanına malik olur.

ç-1) Varlılar qurban kəsib kasıb-ları sevindirdiklərinə görə;
ç-2) Kasıblar isə bayramda iştirak edə bildiklərinə görə.

İşin elmi nəticə və yenilikləri:

Qurban bayramının etnokulturoloji məhiyyəti cəmiyyət daxilində sosial-mənəvi harmoniyanın yaradılmasına ifadə olunur. Allahın insandan rəziliyi məhz bu harmoniya ilə bağlıdır. Allah bayramda başqalarına mərhəmet göstərib, onları sevindirən bəndələrinə bunun əvəzində həm bu dünyada, həm də o dünyada öz mərheməti göstərəcəkdir.

Azərbaycanın müstəqillik elədikdən sonra Milli Meclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli "Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında" Qanunu ilə Qurban bayramının dövlət səviyyəsində qeyd edilmesi Azərbaycan xalqının Allah tənyanın və insanəver bir xalq olmasına daha bir bəyanıdır.

İşin nəzəri və praktiki əhəmiyyəti:

Məqalənin nəzəri əhəmiyyəti bu işdən bayramlar haqqında aparılıcaq başqa tədqiqatlarda nəzəri qaynaq olaraq istifadə imkanları, praktiki əhəmiyyəti isə ali məktəblərdə mərasim folklorunun tədrisi prosesində praktiki vəsait kimi istifadə imkanları ilə müəyyənleşir.

<h

Şəhidlik vətənə sevgidən başlanır

Savalan əslən Böyük Mərcanlı kəndindən olsa da, köçkü Çaxırlı kəndində yaşayır. Elə Çaxırlı kəndində də məcburi köçkün düşmüş və Biləsuvardakı çadır düşərgesində məskunlaşmışdır. Məcburi köçkünlük müsibəti hərəni öz elindən-ti-

fağından bir tərəfə səpələyib atlığı kimi, hərənin tale yoluna da cüre "iz-naxış" saldı. "Hər şərin içinde bir xeyir var" deyə şərinxatanın qanın-qadanın içindən də həyatın nikbin baxışlarla yanaşan babalarımız burunla əslinde yaşamağa ümidişini kesmişdir. Bəlkə də heç bu köçkünlük müsibətimiz olmasayıdı, Savalan Masallı rayonunun Köçəkli kəndindən olan Şahnaz Arastun qızı Mirzeliyeva ilə də rastlaşmaz, onunla ailə həyatı da qurmadı. Ancaq yazıya pozu yoxdu da deyib babalarımız. "Siri-Xuda" dediyimiz ilahinin sırlarından biri də məhz insanın alın yazısıdır. Bu evlilikdən 1994-cü ildə ailənin ilk övladı Əziz, 1998-ci ildə ikinci oğlanları Böyükəga, 2002-ci ildə isə Nəzakət adlı qızları dünyaya gəldi. Beləcə, məcburi köçkünlük həyatının acı günlərində şirin ailə həyatı yaşayır, didirgiliyin sona çatacağı güne inanırdılar. Lakin ləzəmin atgetməz yolları, ağlagelmez oyunları var.

2010-cu ildə Savalan kişinin dünyasını dəyişməsi onsur da köçkün həyatı yaşayan ailə üçün ağır zülüm oldu. Ailənin böyük övladı Əziz 16 yaşından ata əvəzi kimi qardaş-bacısına ve anasına pasiban durmağa başladı. Bu səbəbdən də orta məktəbi bitirib İqtisad Universitetine daxil olanda, necə deyirlər, gözü daldı-axrada qalmışdı, anasından, qardaş-bacısından yana narahat idi. Ona görə də bir müddət sonra təhsilini yarımcıq saxlatdı. Anasına heyən olmaq, qardaş-bacısına dayaq durmaq üçün onlara yanına qayıtdı.

Ailədə ata əvəzi və böyük qardaş olduğunu görə də şəhid olan qardaşı Böyükəga haqqında danışmaq üçün Əzizlə səhbət etdim.

Şahverdiyev Böyükəga Savalan oğlu 15 iyun 1998-ci ildə Biləsuvar rayonundakı Cədir düşərgesində anadan olmuşdu. 2004-2015-ci illərdə Cəbrayıl rayon 10 sayılı orta məktəbdə təhsil almışdı. 2015-ci ildə Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin iqtisadiyyat fakültəsinə qəbul olub, 2019-cu ildə bitirmişdi. 2019-cu ilin iyulundan həqiqi hərbi xidmətə çağrılan Böyükəga Şahverdiyev Sumqayıtda artilleriya qoşunlarında hesablayıcı - münaataan kimi xidmətə başlayırdı.

Qardaşı Əzizlə səhbət zamanı danışdı ki, Böyükəga əsgerliyə getməzdən əvvəl qapımızdan Azərbaycan və Türkiyə bayraqlarını asmışdı, dedi ki, mən şəhid olacağam. Qoluna da Cəbrayıl sözünü dağ basmışdı. Zarafat etdi ki, buna görə məni Cəbrayılə aparacaqlar. Həmişə dilinin əzbəri idi Cəbrayıl sözü. Ata-baba yurduna çox bağlı idi. Ata əvəzi olduğuma görə əsgerliyə gedəndə məndən halalıq aldı.

Böyükəga 2-ci Qarabağ mühəribəsinə də qulluq etdiyi Sumqayıtdan yollanıb. Zəng edib qardaşına deyib ki, çıx yola, Biləsuvarlımlı yolundan keçəndə yoluştü görüşək. Ancaq Əziz onun keçdiyi maşına çata bilmir. Oktyabrın 1-də gedib döyüş bölgəsində görüşür. Onda Böyükəga deyir ki, 10 metr yaxınlığına minamot düşüb, amma şəhid olmayıb, salamat qaldı.

Böyükəga Savalan oğlu Şahverdiyev sentyabrın 27-də Füzulinin Alxanlı kəndində gəlir, 28-də döyüşlərə qatılır. Füzuli və Cəbrayıl erazilerinin düşmenlerdən azad edilməsində Baş əsgər kimi çox böyük qəhrəmanlıqlar göstərir. Əlindəki avtomati ilə də, həmçinin hesablayıcı-mınaataan kimi də düşmənə sarsıcı zərbələr vurur. Qeyd edim ki, ali təhsilli gənc kimi coğrafi və riyazi bilikləri ordumuzun çox karına gelirdi.

Öks-hükücm zamanı ərazilərimizin geri qaytarılması istiqamətində riyazi düsturları gözəl bilməsi sayesində hesablayıcı-mınaataan kimi öz biliklərindən səmərəli istifadə yolu ilə mühüm tapşırıqları layiqincə yerinə yetirirdi. Komandırları və döyüş yoldaşları ona böyük hörmət qoyur, xətrini əziz tuturdular.

Böyükəgil şəxsi heyətə birge üç dəfə mühəsirəye düşüb çıxıblar. Dördüncü dəfə də mühəsirəni yarıb çıxıblar. Bu vaxt bir erməni mayorunu da vurub öldürüb'lər. Dörd erməni kəfiyyatçı, galib ki, meyidi götürsünlər. Böyükəgil onları diri tutmaq istəyiblər. Böyükəga əsger yoldaşlarına tapşırıb ki, siz çöle çıxmayan, özüm onların işini bitirəcəm. Hətta düşmən ağı bayraq qaldırıb, lakin yene atəş açıb. Böyükəga onlarla 15 dəqiqə açıq döyüşdə olub. Ancaq namərd düşmənə atışmada başından aldığı gülə yarasından şəhid olur. Böyükəga şəhid olanda komandırı kapitan Vüqar İbrahimov deyir ki, qolum-qanadım getdi. Bu sözler baş əsger Böyükəga Şahverdiyevin döyüşçülər arasında xüsusi mövqeyinin olduğunu, hücum və əks-hücumlarda aparıcı

gücə malik olduğunu bir daha təsdiqləyirdi.

Gardaşı Əziz danışdı ki, deyirlər Böyükəga Cəbrayıldada "Vişka" - "Qüllə" deyilən ərazidə şəhid olub. Bize oktyabrın 8-də qardaşım şəhid olduğu ilə bağlı zəng geldi. Həmin gün onun nəşini məskunlaşdırımız 5-ci qəsəbəyə gətirdik. Oktyabrın 9-da 3-cü qəsəbədə şəhədlər üçün ayrılmış xiyananda dəfn etdik.

Qeyd edim ki, burada biri Aprel şəhidi və yeddi nəfəri 2-ci Qarabağ mühəribəsi şəhidi olmaqla səkkiz şəhidimiz uyuyur. Onlardan biri də sentyabrın 30-da şəhidlik zirvəsinə ucalmış və Böyükəga ilə eyni tayfadan olan - Böyük Mərcanlıda Korahmədli tayfası kimi tanınan tayfadan olan Hacıyev Fərid Təşkilat oğludur (Fərid Hacıyev haqqında başqa bir yazımda bəhs edəcəyəm).

Şəhidin qardaşı bir məqamı da xatırlatdı ki, Böyükəgil Sumqayıtda xidmətde olarkən, onlara Novruz bayramı münasibətə ümidiyə Azərbaycan bayraqı təsviri olan sellofanlarda sovqat getirilmişlər. O vaxt Böyükəga şəxsi heyətin qabağına çıxıb qərargah reisi, polkovnikə deyib ki, sizin bu hədiyyənizi verdiyiniz torbaların üzərində bayraqınızın şəkli var. Biz gərək bu paketlər də özümüzə həmişəlik saxlayaqq. Bu sözləri dedikdən sonra həmin paketi də mənə göstərib, qardaşı Böyükəganın bayraq sevgisinin nişanəsi kimi saxladığı bildirdi.

Daha sonra Əziz qardaşımız dedi ki, o, sanki əsgerliyə gedəndə bize şəhid olacağını anlatdı. Bəlkə də, bu sözləri ona Allah dedirdi. Biki şəhid olacağı günü irəlicidən hazırladı elə bil. Böyükəganın aradabır şeir də yazdığını, habelə şəbəkə şəklində kibrət çöplərindən bayraqımızın maketini qurmasını və s. də yada salib bildirdi ki, vətən sevgisi də, bu yolda şəhid olmaq istəyi də Böyükəganın içindən gəlirdi. O, vətən üçün doğulmuşdu, vətən üçün də özünü qurban etdi.

Bir məqamı da diqqətə çekim ki, Böyükəga atası Savalanın atasının adını daşıyırırdı. Baba adının daşıyıcısı olan oğul kimi baba yurdunun da azad olunması uğrunda özünü qurban verdi. Baba adı müqəddəsdir, o adı daşıyan Böyükəga da müqəddəs bir yolda - vətən yolunda canından keçərk müqəddəs şəhidlik mərtəbəsinə yüksəldi. Onun vətən uğrundakı döyüş hünəri dövlətimiz tərefindən də yüksək qiymətləndirildi, "Vətən uğrunda" və "Cəbrayılın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olundu. Böyük mənada vətən dediyi və özünü şəhid etdiyi vətənimizin adı ilə adlanan "Vətən uğrunda" medalı, atasının-başbasının yurdu olan və dilində ən əziz və əzber kəlməsi olan Cəbrayıl torpağının adı ilə adlanan "Cəbrayılın azad edilməsinə görə"

medali şəhid Böyükəga Savalan oğlu Şahverdiyevin özünü hansı amal uğrunda fəda etdiyinin parlaq göstəricisidir. Vətənin bölünməzliyi və ata-baba yurdunun azadlığı namənə şəhidliyə qovuşan igid el oğlumuzun adı Zəfer tariximizdə əbədi yaşayacaqdır!

Şakir Əlifoğlu

Kölgəsinə sığındığı baba adını kölgədə qoymadı

İnsanın anadan olduğu günə-dünyaya geldiyi güne "doğum günü" ifadəsinin yerine "ad günü" ifadəsini ənənəvi olaraq işlədir, "Ad günün mübarek" deyirik. Bu da ondan irəli gəlir ki, insan doğulanda valideyni ona xoş dileklər işığında seçdiyi-bəyəndiyi və övladının şəxsində-taleyində görmək istədiyi arzunu qoymuş adın timsalında rəmzləşdirir.

Soltanlı kəndindən olan Əliyev İbrahim Ziyadxan oğlu ile Alıkeyxalı kəndindən olan Həziyeva Müşkünaz Həzi qızı 1993-cü ildə Cəbrayılda olarkən evlənmişdilər. Az sonra doğma yurddan məcburi köçküň düşmüş və Kürdəmir rayonunun Carlı kəndində məskunlaşmışdır. Qızlarına Anaxanım, oğlanlarına Ziyadxan və Orxan adını qoymışdır. Göründüyü kimi, ailənin ikinci övladı və böyük oğlu Ziyadxan babasının adını daşıyır. Bu adı ona atası İbrahim kişi özüne qurduğu xoş xəyallar, böyük ümidi və arzular işığında vermişdi. Atasının adını yaşatmasını və böyüyəndə ise atasının yurduñu düşmenlərdən azad etməyini fikir-xəyal etmişdi özünün daxili aləmində. Bəs Ziyadxan ona qoylan bu adın timsalında atasının ona bəslədiyi bu ümidi və doğrultmaq üçün daşıdığı baba adının keşiyində necə durdu?

Kölgəsinə sığındığı bu adı-müqəddəs baba adını o, kölgədə qalmaga qoymadı; ona nəsib olmuş qısa, lakin şərəfli 23 illik ölüm yolunda bu adı nurlandırdı, işıqlandırdı. Yaşa dolduqca, ali təhsilə yiyələndikcə açıq şəbəkə olan internetdə, feysbuk sehfelərində ağlı-kamalı ilə Ziya Ata imzası ile işıqlı fikirlərlə çıxışlar etdi. Ziyadxan adından Ziya Ata adınadək ziyan bir ölüm yaşadı. Ziyadxan adından qisaldılmış bir ad, lakin işıqlı bir ad olan Ziya adını götürüb yaşıdı. Adın ikinci tərkib komponenti olan xan sözünü isə Ata adı ilə əvəzlədi. Böyük hərflərlə yazılın Ata sözü əslində böyük Atanı-atanın atası olan Baba adını da öz ehətə dairəsinə alır. Axi o, həm de atasının davamçısı olmaqla eyni zamanda rəmzi mənada atasının da atası idi: babasının adını daşıyır. Hər halda men Ziyadxanın özüne təxəllüs kimi götürdüyü Ziya Ata adını belə yozub-dəyərləndirirəm. 12 yanvar 1997-ci ildə Kürdəmir rayonunun Carlı kəndində məcburi köçküň kimi doğulmuş Əliyev Ziyadxan İbrahim oğlu ona qoylan baba adının keşiyində bu cür dayanmışdı.

Əvvəller adama adı böyüyəndən sonra əməlinə görə uyğunlaşdırıb verərdilər. İndi isə adama adı köpürüyində (beləcə heç dünyaya gəlməmişdən) xoşbəxt geləcək arzulayıb verirlər. Əvvəller adama adı onda gördükəri əlamətə görə verərdilər, indi isə adama adı onda görək istədikləri əlamətə görə verirlər. Misal üçün, əger Dədə Qorqud zamanında kiməsə Qorxmaz adı veriləsmiş, həqiqətən də, o şəxs bu ada öz qorxmazlığı sayesində sahib çıxarı. Amma indiki eyyamda qorxaq adamın da Qorxmaz adı daşıdığını görmək olar. Ona görə ki, valideyn təzə anadan olan övladının gələcəkdə qorxmaz, cəsur olacağını arzulayıb, ona Qorxmaz adı qoyur.

Xoş valideynin halına, o ad sahibinin halına ki, ona xoş arzularla verilən adının keşiyində durub, adının mənasını həyatda da doğrudur.

Şəhid anasının haqqında vikipediyalarda, "525-ci qəzet"də xəbərlər yayılır. Jurnalist dostumuz Seymour Verdizade həmkəndisi olan bu vətənpərvər gəncimizle bağlı mətbuatda çıxış edir...

və Kompyuter mühəndisliyi fakültəsini bitirir. Qeyd edim ki, Ziyadxan Əliyev həm də fəal ictimaiyyətçi idi. Real Respublika Alternativ Partiyasının Qarabağ şöbəsinin söđri kimi siyasi fəaliyyətə də məşğul olur, milliyətçi gənc kimi, türkű kimi gənc nəslin milli vətənpərvərlik ruhunda formalasmasında ictimai fəaliyyət göstərirdi. Siyasi müstəvəde ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası, suveren hüquqlarımızın müdafiəsi uğrunda aramsız təhlükət apardı.

2019-cu ilin oktyabrında həqiqi herbi xidmetə yollanır. Goranboyda, Ballıqayada, sonra isə Mingəçevirde xidmətinə davam etdirməye başlayır. 2020-ci ilin 27 sentyabrında 2-ci Qarabağ mühabibəsi başlayanda Ziyadxan herbi sanitər kimi Tərtər istiqamətindən, Talış yüksəkliyindən döyüslərə yollanır. Daha sonra Ağdərə istiqamətine doğru onun döyüş yolu davam edir. Herbi sanitər kimi yaralananlara yerində tibbi yardım göstərir. Döyüş yoldaşları danişir, ki, elə olurdu ki, döyüş vaxtı ağır mərmi zərbəsinə tuş gələrək şəhid olanlarımızın bədənlərindən ətrafa səpalənmiş tike-parçaları

bir yerə toplayıb yiğardı ki, anaları qoş heç olmasa şəhid balalarının cansız bədənlərini ziyaret edə bil-sinlər. Axi ana üçün övladının kəsilib çöle atılmış dirnağı da əzizdir. Bax bu cür həssas ürəyin sahibi idi Ziyadxan. Mühəharibin amansız qanunları var. Döyüşü yoldaşlarını ölümün ağızından hərbi sanitər kimi xilas etmək üçün candan-başdan keçən Ziyadxan Əliyevin özü də oktyabrın 1-de nəmərd düşmənin hədəfinə tuş gelir. Suqovuşanda meşəlik ərazidə şəhid olan Ziyadxanın nəşini həkim Şöhrət Qasimov gedib meşəden götürüb çıxardır. Elə həmin günü də Kürdəmirin mərkəzində məcburi köçkünlər üçün tikilmiş şəhərcikdə məskunlaşmış valideynlərinə onun mübarek nəşini gətirirler. Oktyabrın 2-de Kürdəmir rayonunun mərkəzindəki Şəhidlər Xiyabanında onu dəfn edirlər. Oktyabrın 1-de televiziyyada Lale Azərtaş vətənpərvər ruhlu gəncimiz şəhid olması haqqda danişir. Fəal ictimaiyyətçi gənc olan Ziya

adnan Əliyevin haqqında vikipediyalarda, "525-ci qəzet"də xəbərlər yayılır. Jurnalist dostumuz Seymour Verdizade həmkəndisi olan bu vətənpərvər gəncimizle bağlı mətbuatda çıxış edir...

Ziyadxanın valideynləri ilə səhəbdən məlum oldu ki, atası İbrahim Neft-kimya texnikumunu bitirib. 1992-1993-cü illərdə Soltanlı Ziyalılar batalyonunun komandiri Arif Məhərrəmovun dəstəsində könülli döyüşüb. Oğlu haqqında qururla danişdi, dedi son 200 ildə olmayan qəhrəmanlığı göstərdi şəhidlərimiz...

Anası Müşkünaz xanım Bakı Mədəni-Maarif Texnikumunun kitabxanaçılıq işi fakültəsini bitirib. Uzun müddət Alıkeyxalı kənd nata-mam orta məktəbində kitabxanaçı işləyib. Söhbət zamanı dedi ki, Ziyadxan 2016-ci ilin Aprel döyüşlərində ordu-muza dəstək aksiyası keçirdi. O vaxt da döyüse getmek isteyirdi. 23 yaşında mən onu itirdim, çox savadlı idi, elə bil bir alım oğul itirmişəm. Siyasi baxımdan da çox yetkin idi. Gələcəyin böyük siyasetçisi olacaqdı. Baxmayaraq gənc idi, ancaq oturuşmuş bir xarakterə malik idi. Haqqı nəhaqqın ayağına verməzdı. Onun dəfni də çox möhtəşəm oldu. Ana kimi məni qürurlandıır. Şəhid olduğu gün zəng etdi, Allahdan olarsa, şəhid olsam ağlamayın dedi. Çalışdım da ağlamayım ki, oğlumun sözü yerə düşər.

Müşkünaz xanım danişdi ki, oğlum Azərbaycanın layıqli gənci olub. Dostluqda möhkəm, qardaşlıqla sədaqətlidir. Şəhidlik onun arzusu idi. "Torpağı xilas etməliyik" deyirdi. Allaha üz tutub ona uzun ömrü dua edəndə deyirdi ki, uzun yox, şərefli ömrü istəyirəm. Onu da Tanrı verdi. Mən oğlum haqqında bəzək-düzəksiz, mübəliğəsiz danışram. Milleti, bayrağı çox sevirdi. Hətta orta məktəbi qurtaranda son zəng günü rəqs edən sinif yoldaşlarına deyib ki, mənim sevdiyim var, mən onunla rəqs edəcəyəm. Hami maraqla gözləyib. Bir də görübər ki, Ziyadxan əlində bayraq oynayaraq gəlir, deyib mən vətənim, bayrağımı sevirəm. Milli bayramlarımızı çox sevirdi. 14 yaşından milliyətçi gənclər təşkilatında fealiyyət göstərib. Yaşasayıdı daha böyük fayda verəcəki xalqımıza. Ölümüylə də böyük xidmət göstərdi, düşmənə həddini bildirdi. Bir sözələ, 44 gündə çox böyük qəhrəmanlıq göstərdik. Ona görə analar qürurldurlar. Övladları haqqında fərəhə danişırlar.

Şəhid anasının bu sözlərinin qarşılığında deyim ki, babasını adını daşımaqla yanaşı həm də babasının ruhunu da yaşadırdı. Çünkü baba adətən aqsaqqal hesab olunur. Ziyadxan babasının adını ləyaqətlə daşıyıb, gəncliyində aqsaqqallaşmışdı. Ona verilən baba adını bu cür də doğrulmuşdu. Ata-baba yurduna qayıtmış yolunda isə canından keçməklə də sədaqətlilik nümayiş etdirdi... Onun vətənimiz qarşısındaki xidmətləri dövlətimiz tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmiş, "Vətən uğrunda" və "Suqovuşanın azad olmasına görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

Sonda şəhid ailəsi Kürdəmir camaatından və rayon rəhbərliyindən razılıq edib, Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin, deputatımız Ceyhun Məmmədovun, köməkçisi Rəşad Quliyevin, Alıkeyxalı kəndinin "Ümid" təşkilatı üzvlərinin qayğılarını da öz üzərində hiss etdiklərini bildirdi.

Şakir Əlifoğlu

Doğma məktəblə özgə məkanda görüşdüm

Şəhid Tural Bayramının valideynlerinin məskunlaşdırılmış Beyləqan rayonunun Qəhrəmanlı qəsəbəsinə getmişdim. Turalın qardaşı Aminlə səhbət edərkən öyrəndim ki, rəhmətlik Vahid müəlliminin köməkliyi ile təşkil olunmuş Dağtumas kənd orta məktəbinin binası yaxınlıqda yerləşir. Aminin maşınına oturub məktəbə gəldik. Məktəbimizin daşınmaz əmlakı olan daşı-divarı, kitabxanası, tədris avadanlıqları və s. mənfur düşmənələrin keçib yandırılmışdısa da, mənəvi varlıq olaraq tədris ocağı kimi məktəbimiz de öz sahibləri kimi məcburi köçkün olmuşdu. Bazar günü və axşam namazı (axşam terəfi) olduğundan, giriş qapısı bağlı idi. Axşamın bu qurban çağında - məktəbimizin isə bu qərib çağında hasara söykənib məhzun-məhzun nəzərlərimi məktəbə doğru zillədim, elə bil bu məktəbin simasında, məktəbin həyetində itib-batan uşaqlıq illerimi tapmağa çalışırdım. Kövrəldim, başımı qol-

larımın arasına aldım ki, bu pərişan halımı bilən olmasın. Fikrəxəyal atı məni öz köhləninə alıb haralara apardı: Dağtumasdakı (Kümbəzdəki) evimizin 5-6 yüz metrliyində yerləşən, 8 il ayaq döydüyüm və təhsil alıdığım Dağtumas kənd 8 illik məktəbi... Sonradan bir il də pioner baş dəstə rəhbəri işlədim. Son vaxtlar şəhid Şərif Şükürovun adını vermişdilər məktəbə. Məndən nələr gəldi-keçdi, danışsam dastana siğmaz...

Ertesi gün səhər tezdən yene qayıdır məktəbə gəldim. Məktəbin direktoru Sovet İslam oğlu Quliyev meni sevincə qarşılıdı. Hərbi həzırlıq və bədən tərbiyəsi müəllimi Arif Möhüs oğlu Verdiyevlə də məktəbin həyatində görüşdü. Məktəbin xadiməsi Ülviyə Tahir qızı Şükürova da burada idi, yerli sakin olsa da, əslən Dağtumasdan idi.

Sonra müəllimlər otağına keçdi. Məktəbin biologiya müəllimi Əliyeva Pərvane Əhməd qızı, coğrafiya müəllimi Mehdiyədən Medine Əlisəfa qızı, uşaq birliliyi təşkilatının rəhbəri Nahidə Sabir qızı Ağayeva və başşaları ilə görüşdü. Məktəbin müəllimlərindən bir neçəsi ilə məktəbin həyatində xatire şəkli çəkdirdim. Qəhrəmanlı kəndindən olan və məktəbdə hərbi hazırlıq müəllimi işley-

en, sonradan müddətdən artıq xidmət edən əsgər kimi xidmət edərək 2020-ci ilin 28 dekabrında düşmənin diversiya qrupu ilə atışmada şəhid olan Elmər Rayıl oğlu Qənbərovun, şəhid Tural Ədil oğlu Bayramının portretləri də vurulmuşdu məktəb binasının divarlarına. Bu isə şagirdlərə vətənpərvəlik tərbiyəsinin aşınması istiqamətində müəllim kollektivinin göstərdiyi təşəbbüsədən xəbər verirdi...

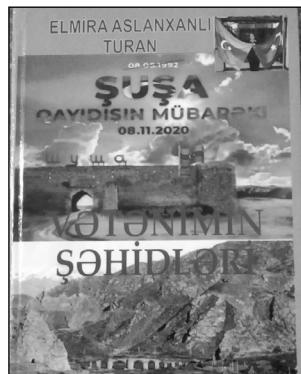
Vahid Mehdi oğlu Hüseynovun Bahar qəsəbəsindəki qəbiristanlı-

qda uyuyan məzarına da gedib baş çəkdim, Allahdan rəhmət diləyib, "ruhan şad olsun, zəhmətinle fəaliyyət göstərən Dağtumas kənd tam orta məktəbində xatirin əziz tutulur və inşallah ki, tezliklə öz doğma məkanımızda - Dağtumasda fəaliyyət göstərəcək" dedim.

Şakir ALBALIYEV

Elmiranın Qələbə sevinci

Elmira Mansırxan qızı Aslanxanlı (Turan) "Vətənimin şəhidləri" (Bakı, "Aynəş", 2021) kitabı ilə oxucuların görünüşüne gelib. Burada müəllifin vətənpərvəlik ruhunda qələmə aldığı nezm nümunələri toplanıb. Ali Baş Komandana, doğma yurdunu Cəbrayıla, şəhidlərimizin xatirəsinə həsr etdiyi bu örnəklərde xalq, vətən, dövlət sevgisi böyük ürək çırıntıları ilə təhlük və tərənnüm olunur. Kitabın üz qabığına verilmiş tərtibatdan da aydın olur ki, Elmira Aslanxanlı 2-ci Qarabağ savaşından, Qarabağımızın incisi Şuşamızın azad olunmasından ruhlanaraq bu kitabı araya-ərsəyə gətirib. Elə kitabda nezm nümunələrindən də, mövzulardan da bu, açıq-aydın görünür.

"Qarabağ Azərbaycandır" adı ilə təqdim olunan nümunədəki Yurdumun qələbə xəbərlərindən Her yan çəçək-çəçək gülür xəberdən, misraları da sübut edir bunu. Yazılma tarixi 26 oktyabr 2020-ci ilə təsadüf edir və bu da onu göstərir ki,

o vaxt müharibənin qızığın çağrı idi. Burdakı misralarda qələbə ruhu, qələbəyə inam hissi özünü bariz şəkildə göstərir. Psixoloji baxımdan bu, həm de onu göstərir ki, Elmira xanım qanlı-qadəli döyüşlərin getdiyi vaxtlarda xalqımızın ümumi əhvalini ifadə etəmişdir. Bu ümumi əhval-rühiyyədə xalqın birlüyü və bu birliyin sarsılmaz güc olduğunu, eyni zamanda belə bir ezməkar əhvalla torpaqlarımızı işgalçılardan təmizləyəcəyimizə inam hissi ifade olunur. Başqa sözə, Elmira Aslanxanlı bu misralarda ezməkar və qalib bir xalqın duyğularını dile gətirə bilmişdir.

Kitabda Qarabağ qazilərinin və şəhidlərimizin bir qisminin şəkilləri də yer almışdır. Bu da birbaşa müəllifin qayəsini eks etdirir. Bir sözə bu kitabı Elmira xanımın qələbə sevincini oxucularla bölüşməsi kimi de başa düşmək olar.

Şakir ALBALI

Xalq bayramları və Novruza elmi-nəzəri baxış

Bayramların her bir xalqın həyatında özünəməxsus, əvəzolunmaz yeri var. Bu bayramlar milli adət-ənənələri özündə əks etdirməklə, əsində xalqın varlığının, kimliyinin qorunub yaşandığı, nesillər-nesillərə ötürüldüyü mənəviyyat xəzinəsi rolunu oynayırlar.

İdeologiyalar, ictimai quruluşlar, siyasi baxışları dəyişir, lakin bayramlar öz xəlqi mənəviyyətini saxlamaqla, milli kimliyin simvollarını özündə qoruyurlar. Bunun ən bərəz nümunəsi Novruz bayramıdır. Novruzun etnokulturoloji döşənəsi sistemi kimi formalasmasında mifik inancların rolü, mərasim və simvolika və s. məsələlərindən bəhs edilir.

AMEA Folklor İnstitutunun Elmi Şurasının qərarına əsasən, nəşr edilmiş kitabda maraqlı məqamlar kifayət qədərdir. İnamlar və inancların xalq bayramları ilə bilavasitə əlaqəsi oxucuda daha çox maraqlı doğura bilir: "İnsani yaşıdan ümidişsə, ümidişləri də sənməyə qoymayan inamlarıdır. Bu aspektində yanaşdıqda, inanclar sistemindən də insanın fikir-düşüncəsi ilə bərabər formalışdır yaradıgı şübhəsizdir".

Kitabın redaktoru filologiya elmləri doktoru Seyfəddin Rzasoydur. Yeni nəşr həm mütəxəssislər, həm də geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

"Azərbaycan"
("Azərbaycan" qəzeti, №62 (8655),
20 mart 2021-ci il)

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb.
CİF 1209641
H/H: 55233080000
kod: 200123
VÖEN: 9900003611
SWIFT kod: AIIBAZ2X
M/H: AZ37NABZ01350100000000001944
Benefisiari hesabı: AZ27IB410100C9443130139112
Ünvan: AZ 1073, Bakı şəh.,
Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə
"Azərbaycan" nəşriyyatı.
Telefon: (051) 441-15-82

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə biler.

Materiallardakı faktların doğruluğuna müəlliflər cavabdehdir.
Olyazmalar geri qaytarılmır.

Zəngəzur dəhlizi - Türkiye ilə Azərbaycan arasında yeni bağlılı

Hazırda Azərbaycan və Türkiye arasında yüksək səviyyədə münasibətlər formalaşır, iqtisadi sahədə əlaqələrin daha da gücləndirilməsinə dair mühüm addımlar atılır. Azərbaycan və Türkiyənin mövcud potensialı iqtisadi sahədə əlaqələrin, xüsusən də qarşılıqlı ticaret dövriyyəsinin həcmindən xeyli dərəcədə artırılmasına imkan verir. Regionda yeni reallıqların yaranması səbəbindən qardaş Türkiye ilə əməkdaşlığın iqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə, o cümlədən nəqliyyat və infrastruktur sahəsində də yeni perspektivləri meydana çıxır.

"Nəqliyyat sahəsi həmişə bizim gündəliyimizdə ön sıralarda idi. İkinci Qarabağ savaşından sonra bunun önəmi daha da artdı. Çünkü əvvəlki illərdə birgə həyata keçirdiyimiz layihələr yanaşı, yeni layihələr də artıq masa üzərindədir. Bizdə çox güclü işbirliyi tarixi var. Əlbette ki, bunların arasında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun birgə inşa edilməsinin xüsusi önəmi var. Bu, biliyiniz kimi, Şərqi-Qərb dəhlizinin önəmlili hissəsidir. Son illər bu dəhliz yolu ilə yüklerin həcmi dəha da artdı." Bu sözləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev mayın 30-da Türkiyə Respublikasının nəqliyyat və infrastruktur naziri Adil Karaismaqolunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşündə deyib.

Ölkə rehbəri əməkdaşlığın strateji ehəmiyyətini kəsb etdiyini və iqtisadi sahələrin qarşılıqlı şəkildə əlaqələndirilməsinin vacib olduğunu bildirmişdir.

Dövlət başçımız Zəngəzur dəhlizinin ölkələrimiz arasında yeni əlaqələr yaradacağından əhəmiyyətindən danışaraq qeyd etmişdir ki, ikinci Qarabağ savaşından sonra biz yeni bir dəhliz üzərində çalışırıq - Zəngəzur dəhlizi. Artıq beynəlxalq müstəvidə də bunun adı məhz Zəngəzur dəhlizi kimi təsbit edildi. Bu da Türkiye ilə Azərbaycan arasında yeni bir bağlığını təmin edəcək. Cənab Prezident Ermenistanın artıq bu məsələyə etiraz etmədiyini vurğulayaraq qeyd etmişdir ki, məhərəbədən sonra ilk mərhələdə Ermənisi-

tan bu məsələ ilə bağlı öz etirazını bildirmişdir. Ancaq son vaxtlar mənə məlumat verilir ki, Ermənistən tərəfi də artıq bu dəhlizin qacılmas olması ilə bağlı məsələləri düzgün təhlil edir. İndi üçtərəflı çərçivədə müzakirələr aparılır. Azərbaycan, Rusiya, Ermənistən Baş nazirlerinin müavinləri səviyyəsində işçi qrup çərçivəsində bu məsələ müzakirə edilir və yaxşı nəticələr də var.

Dövlət başçımız onu da qeyd etdi ki, biz artıq azad edilmiş torpaqlarda Horadizdən Ermənistən sərhədinə qedər dəmir yolunun çəkilişinə start verdik. Əminəm ki, yaxın iki il, bəlkə iki il yarım ərzində o dəmir yolu tam istismara verilecekdir. Naxçıvan dəmir yolunun böyük hissəsi fəaliyyətdədir və çatışmayan hissə də inşa ediləcək, bütün təlimatlar verilib. Ermənistən ərazisində Zəngəzur dəhlizinin önəmlili hissəsi inşa edilməlidir. Beləliklə, yeni bir dəhliz açılaq və Türkiyə-Azərbaycan arasında bu bağlandı dəha da möhkəm olacaqdır.

Türkiyə Azərbaycan iqtisadiyyatına ən çox investisiya qoyan ölkələrdən biridir. Türk şirkətləri əsasən enerji, sənaye, telekommunikasiya, bank və sigorta, inşaat, nəqliyyat, qida, tekstil, sehiyyə kimi sahələrdə fəaliyyətdədir və çatışmayan hissə də inşa ediləcək, bütün təlimatlar verilib. Ermənistən ərazisində Zəngəzur dəhlizinin önəmlili hissəsi inşa edilməlidir. Beləliklə, yeni bir dəhliz açılaq və Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Ölkələrimiz arasında dostluq, qardaşlıq münasibətləri uğurla inkişaf edir, xalqlarımız biri-biri ilə six əməkdaşlıq edir, bütün birgə təşəbbüslerimiz, layihələrimiz, təşəbbüslerimiz, icra edilir. İkinci Qarabağ məhərəbəsi bunu bütün dünyaya bir dəha göstərdi ki, Türkiyə-Azərbaycan bir yerdəirlər. Türkiye dövləti tərefindən məhərəbənin son gününə qedər ölkəməzə mənəvi və siyasi dəstək göstərildi. 44 günlük məhərəbəde Qəlebəmiz bölgədə yeni bir reallıq yaratdı və Türkiyə, Azərbaycan bölgədə öz imkanlarını genişləndirdi. Demək olar ki, birgə həyata keçiriyimiz bütün layihələr, təşəbbüsler bölgədə sabitliyin, sülhün təmin edilməsi üçün önemli rol oynayacaq.

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Cəbrayıl rayon Məhkəməsinin hakimi

Nuriyev Mehman Bağış oğlunun

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Allah rəhmət eləsin!

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Zalova Gülövşə Heydər qızı, Şixiyev Mahmud Məhəmməd oğlu, İsmayılova Gövhər Balakişə qızı, Əliyeva Gülərə Səfəralı qızı, Ağayev Xanlar Məhəmməd oğlu, Musayev Əziz Həsən oğlu, Allahverdiyev Ziyad Zahid oğlu və İsmayılova Ramilə Musa qızının vəfatlarından kədərləndiklərini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Allah rəhmət eləsin!

**Baş redaktor:
Şakir Əlif oğlu
ALBALIYEV**

Qəzet "Xudafərin" qəzeti kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib.

albalievshakir@gmail.com

albalievshakir@rambler.ru

Sifariş №: 1200

Tiraj: 1800